48րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1003 Կ. ՊՈԼԻՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29/12 ՀՈԿՏ. 1904 3 ՇԱՊԱՆ 1322 — 29 ԷՅԼՈՒԼ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ԺՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալղ Ալի Համամի, 38
Ստորագրութեան չեղած գրութիւններ ետ չեն տրուիր.

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنیجه یومی سیاسی غزته

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	60 ղ.	30 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	15 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՄԱՆՆԵՐ
Ծեծ ... համար տողը 5 ղրուշ.

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՌՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԲՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՔՈՒՆԸ ԵՒ ԵՐԱԶԸ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՍՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԵՄԱՏ

Հետաքրքրական է դիտել որ մեր գործարանաւորութեան կենսաբանական երեւոյթներուն նոյնիսկ է'ն պարզ և է'ն դիւրին կարծուածներն են որ, ամենէն աւելի կ'զբաղեցնեն գիտնական գլուխները։ Քունը և երազն ալ որ մարդկային բնախօսութեան ամենէն գլխաւոր և ամենէն հասարակ երեւոյթներէն են, դարերէ ի վեր ուսումնասիրուած են գիտութիւնը և նոյն իսկ այսօր բազմադիմի յառաջդիմութեանց մէջ, դարձեալ դժուար է այսպիսի խնդիրներու մասին գիտական ճշգրիտ մեկնութիւն մը տալ։ Ներկայիս քունի և երազի մասին գոյութիւն ունեցած բազմաթիւ հակոտնեայ տեսութիւններուն և վարկածներուն միջեւ ամենէն դիւրըմբռնելին և արամաբանականը դարուս նշանաւոր բնախօսներէն Մաթիաս Տիւվալ գիտունին տեսութիւնը ըլլալ կը թուի։ Այս նոր տեսութիւնը իր պարունակած հետաքրքրաշարժ զարմանալիքներուն համար կ'արժէ որ պահ մը մեր ուշադրութեան առարկայ ընենք։

Ընդհանուր կերպով բնախօսութիւնը այսօր հաստատած է թէ մեր մարմնոյն ամբողջ գործարանները գործունէութեան և հանգստի փոխսակի յաջորդութիւն մը կը ներկայացնեն. ահա քունն ալ ուղեղային գործունէութեան ժամանակաւոր դադարումն է։ Բայց ինչպէս տեղի կ'ունենայ այս դադարումը՝ ճիշդ այս կէտին վրայ կը գտնուի կարծիքներուն տարբերութիւնը։ Մաթիաս Տիւվալ խնդիրը վերջնականապէս լուծելով կ'ըսէ թէ ուղեղային գործունէութեան դադարումը արդիւնք է Նէօրօն անուանուած բջիջներուն մէկ յատկութեան։ Ձեզ բացատրելու համար թէ ինչ է Նէօրօնը, ստիպուած եմ նախ քանի մը հարեւանցի տեղեկութիւններ տալ առ հասարակ ընդհանուր ուղեղի մասին։

Երեւակայեցէ՛ք, աւելնուփ մարմինի զանգուած մը, մակերեւոյթը գորշագոյն, կեդրոնը սպիտակագոյն, մէջտեղէն բաժնուած երկու կարեւոր հատուածներու, կիսագունդ կոչուած, որոնք կը գրաւեն գանկին ամբողջ խոռոչը։ Այս կակուղ զանգուածին մակերեսը ակօսուած է անհամար խնձերով որոնք զայն նոյնքան թուով փոքրիկ բլրակներու կը բաժնեն, ոմանք պարուրաձեւ և ոմանք երկայնաձեւ, կամ աւելի ճիշդ գաղափար մը տալու համար ենթադրեցէք մէջը օդով լեցուած գորշագոյն փամփուշտ մը որ հարկադրուած է ամէն կողմէ փոթփոթիլ, գանկին իրեն սահմանած նեղ անջրպետին մէջ կարենալ պարփակուելու համար։ Ահա ուղեղ կոչուած այս հազարաւոր բլրակներ ունեցող մանուածակերպ զանգուածն է որ, իր մակերեսային խաւին մէջ կամ մոխրամագիտական լեզուով խօսելով իր կեղեւին մէջ կը պարունակէ Նէօրօն կոչուած մանրադիտական հրաշալի բջիջները։

Սա հասարակ Նէօրօն մը կը նմանի փոքրիկ կենդանիի մը՝ որ իր պզտիկ իրանին շուրջ բազուկներու և սրունքներու նման իրարմէ փոքր երկարաձեւ դուժներ ունի։ Այս բջիջնե՛րը իրարու աղուէ թելէ կ'ապրին և պէտքերուն համեմատ իրարու հետ շօշափման մէջ կը դրուին և կամ կը մեկուսացուին։ Գաղափար մը տալու համար Նէօրօններուն ունեցած հրաշալի յատկութեանց վրայ, ըսեմ թէ ասոնք ճիշդ լուսանկարչական ամենազգայուն բլաքներուն նման կը պահեն և կ'ամբարեն բոլոր զգայարանքներուն այսինքն տեսողութեան, լսողութեան, ճաշակելիքի, հոտառութեան և շօշափելիքի միջոցաւ ուղեղին հաղորդուած բոլոր տպաւորութիւնները և յետոյ երբ պէտքը զգացուի՝ այս բջիջներէն մէկ քանիները իրենց բազուկներուն և սրունքներուն միջոցաւ, իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ դրուելով կը զուգադրեն և կը միացնեն դիզուած տպաւորութիւնները՝ կազմելու համար գաղափարներ, բանաձեւելու փաստեր և գործադրութեան փոխակերպելու՝ իղձեր. Ինչ հրաշալի գործարան։ Ես ուղեղը յօժարակամ պիտի նմանցնէի թղթատարի, հեռագրի և հեռաձայնի ընդարձակ և մեծ գործակալութեան մը ուր հազարաւոր գործաւորներ իւրաքանչիւրը Նէօրօնով մը ներկայացուած՝ չարունակ կ'աշխատին, անընդհատ կ'ընդունին նամակներ, և հեռագրալուրեր, և ամէնքն ալ կը փոխանցեն իրենց սահմանեալ հասցէին և օգտակար կիրարկումին։ Եւ դեռ ինչե՛ր կը կատարեն այս Նէօրօնները։ Ուղեղային զանգուածը իր սպիտակագոյն կեդրոնին մէջ նմանապէս կը պարունակէ ուրիշ Նէօրօններ ալ որոնք սակայն իրենց կատարած դերերուն տեսակէտով այնչափ նշանակելի չեն որքան գորշ խաւին Նէօրօնները։

Անդրադառնալով մեր բուն խնդիրին, Մաթիաս Տիւվալ կ'ըսէ թէ այս երկու տարբեր սեռէ Նէօրօնները մեր օրուան մեծագոյն մասին մէջ միշտ տարբեր դիրքերու տակ իրարու հետ հաղորդակցութեան մտնելով ծնունդ կուտան խորհրդածութիւններու, դատողութիւններու, մտածումներու են.։ Անգամ մը որ գորշ և սպիտակ խաւին բջիջները իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ գտնուելէ դադրին, այլեւս ուղեղը կը դադրի գործելէ և կ'իյնայ տեսակ մը հանդարտութեան մէջ որուն ժողովրդական լեզուաւ կ'ըսենք քուն։ Ցիչեալ գիտունը այսպէս մեկնելով կենսաբանական այս մեծ երեւոյթը, կ'անցնի երազին բացատրութեան և կը հաստատէ թէ ուղեղին այս վիճակին մէջ կրնայ երբեմն պատահիլ որ քանի մը Նէօրօններ իրենց հաղորդակցութիւնը չխզեն, և այն ժամանակ յառաջ եկած երեւոյթներն ալ պիտի ըլլան անկատար՝ որոնք և բարէ ուրիշ բան չեն։

Ահա ասոնք են քունին և երազին գիտական ամենավերջին բացատրութիւնները։ Եթէ խնդիրը տակաւին հեռի է իր վերջնական լուծումէն՝ կրնանք սակայն ըսել թէ լուծուելու ճամբուն մէջ մտած է. տակաւին մեզի անծանօթ են Նէօրօններուն ունեցած զարմանալի յատկութիւններուն գաղտնիքները։ Մեր ձեռք բերած այս դոյզն ծանօթութիւնները որոնք արդիւնքն են անդամահատներու և բնախօսներու երկարատեւ և մանրազննին հետախուզութեանց՝ տակաւին ոչինչ են այն ուրիշ անհամար և անծանօթ պաշտօններուն և դերերուն քով որոնց տէր են Նէօրօնները։ Այս բջիջներուն բուն խնդրութիւնը թէեւ տակաւին մեզ անծանօթ է, սակայն մեծ դեր մը կատարելու կոչուած են մարդկային ընդհանուր գործարանաւորութեան մէջ։ Զանազան անհատներու իմացական կարողութեանց տարբերութիւնը արդիւնք է Նէօրօններուն չարժմանց արագութեան տարբեր եղանակներուն և այսօր, հակառակ ուղեղին նկատմամբ մեր ունեցած անդամագիտական, բնախօսական և ախտաբանական ծանօթութեանց վրայ տիրող մթութեանց, կրնայ վերջնականապէս ընդունուիլ թէ առողջ իմացականութիւն մը անխախտելի կերպով կապուած է ուղեղային կեղեւին ներթական ամբողջութեան։

Վերջապէս Նէօրօնի տեսութիւնը գիտուններուն համար երկար վիճաբանութեանց տեղի տուաւ և մանաւանդ հոգեբանութեան վարդապետներուն առջեւ հետազօտութեան ընդարձակ հորիզոններ բացաւ։ Կենսաբանական գիտութեանց նորանոր յառաջացումները աւելի պիտի լուսաւորեն մութ գաղտնիքները։

ՄԱՆԱՍԷ Պ. ՋԵՎԻԿԵԱՆ

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՆԵՐՈՒՆ

Նաւահանգստի բնակիչներուս համար շոգենաւը ոչ նուազ ծանօթ է, ինչպէս շոգեշարժ մեքենան։ Անոնց սիրուն հեռապատկերը մեզի կ'զբօսցնէ, և այդ հաղորդակցութեան, երթեւեկութեան միջոցները որոնց մէջ առնուազն ամէն օր մէկ երկու ժամ կ'անցընենք, մեր վրայ աղէկ կամ գէշ տպաւորութիւն մը կը թողուն, մանաւանդ երբ դիւրազգած ենք և դիտող։ Երբեմն ինչ գեղեցիկ նմոյշներ կը տեսնանք. նաւը թէեւ ամեհի, բայց խաղալիքի մը պէս սիրուն, կեցած անցն իսկ կարծես կը սահի ջուրերուն վրայէն, հանդարտ, մաքո՛ւր. ու մարդուս մէջ այն վայելելու փափաք մը կը ծնի։

Նաւը թէեւ նաւապետին յանձնուած է, բայց ան՝ մինչեւ աստիճան մը պատասխանատու է անոր, իրօք, եթէ նաւապետը արթուն և պարտաճանաչ մէկը չըլլայ, ղեկավարը ուղածին պէս կը քշէ նաւը, բայց եթէ նաւը հին է, ներքերը թափթփած՝ ու նաւին տէրը ներկել չտար, կամ եթէ շոգեշարժ մեքենան խտացուցիչ (condensateur) մը չունի և շոգին միշտ գոռում՝ դուրս հոսելով ծխնելոյզէն վեր կ'ելնէ ականջ խլացնելով և անհանգիստ կ'ընէ ուղեւորները, նաւապետը ինչ կրնայ ընել։

Դպրոցը ճիշդ այդ շոգենաւին կը նմանցնեմ։

Որչա՜փ ծնողքներ, եղբայրներ կամ քոյրեր իրենց ընտանեկան երջանկութիւններն ու յոյսերը մեր դպրոցներուն վրայ դրած են, ու իրենց սիրելիները, ուրի համար զաւակները իրենց առաջին ճամբորդութիւնը կ'ընեն կեանքի ալեկոծ ովկեանին մէջ։

Դպրոցին տնօրէնը, Նաւապետը, եթէ աչալուրջ, կարող մէկը չըլլայ, ղեկավարը, «չարադրութեան» դասատուն, ուղածին պէս ուղղութիւն մը կուտայ աշակերտներուն։ Այս ըսածս կենդանի ապացոյցներով ալ կրնամ հաստատել, թող որ, եթէ քիչ մը մտածէք պիտի տեսնէք թէ ինչո՞ւ այնչափ վարժարանին տղաքը երեւակայական և բանաստեղծի հով մը ունին, կամ այնինչ վարժարանին աշակերտները Թիֆիոս աղայի մը գաղափարները, ինչո՞ւ այսինչ դպրոցին նիւթերը «ճիվճիկ» կ'ըլլան կամ այնինչ դպրոցին աշակերտները լուրջ։

Մեր դպրոցներուն մէջ դաստիարակները առաւօտէն մինչեւ իրիկուն տղոց կարգապահութեան վրայ հսկելու զբաղած ըլլալով․․ (!) ոչ միայն բարոյական կամ նկարագրի տեսակէտով բարերար և ազդու դեր մը չեն խաղար, այլ և շատ անգամ ատելի կը դառնան կամ ծաղրելի։ Բարոյական կամ քաղաքավարութեան մասնաւոր դասեր ալ չըլլալուն՝ ղեկը կը մնայ «չարադրութեան դասատուին» ձեռքը, որ շատ անգամ գրականութեան հետ պատմութեան դասն՝ ալ իր վրայ առած է, և աշակերտին զգացումներուն իշխելով, վայելուչի և անվայելի, սիրելիի և ատելիի ազնիւի և անազնիւի գաղափարը ինքն է որ կը ներշնչէ անոր։ Ուրեմն պարզ է թէ ինչ փափուկ պաշտօն մը ունի ան և որքա՜ն կարեւոր։

Նոյնպէս դպրոցին «քննասաւթէօս»ը նուազն է։ Նրամշտութիւնը, ա՛հ, ան կը մնացնէ էն շոգեմինդ[?] և անզուսպ բարկութիւնն իսկ, թող չտար որ շոգին դրսուըվալով դուրս պոռթկայ, տղուն և դասախարակին սրտերը կը հանդարտեցնէ մինչդամայն և կը զուարթացնէ։ Ո՜վ է որ կրնայ նեղացած սրտով բան մը սորվիլ կամ սովրեցնել. և ո՛վ նեղսիրտ չէ մեր դպրոցներէն ներս։

Դպրոցին ներսն ու դուրսը՝ բարեձեւ կրթութեան է՛. որքան կարեւոր, և ո՜րքան անհրաժեշտ է ան։ Ինչ գծուծ կուգայ մաքրութեան և չնորհալութեան վարժուած ճաշակի տէր մարդուն՝ ողեղ, անխնամ թողուած, ներկերը թափթփած նաւ մը նստիլ. մի՛ չի փ՛ռանր վայելուչ զարդարանք մը։

Հաւատացէ՛ք, մեր դպրոցականները, որ քաղաքավարութեան և առողջ բարոյականի դասերէն զրկուած են մեր կրթութեան յարկերուն մէջ, եթէ յաջողին իսկ առաջին կիրթավարժարանով դպրոցին շրջանը աւարտել, կը նմանին առ հասարակ անմաքուր և անխնամ արտաքինով ու տարօրինակ ձեւերով ծիծաղաշարժ, որուն քովը մնաք չուզեր մօտենալ, կամ եթէ ստիպուած ըլլա՛յ իսկ, շուտով կը փախչի քովէն։—Կուզէ՞ք որ ձեր տղան կամ փոքրիկ եղբայրը կամ քոյրը Շեղաթոս, Կրճոս, Անեկրա, ծոյլ, մեծամոլ մէկը ըլլայ․․․ եթէ չէք ուզեր, ուրեմն հոգ տարէք ձեր դպրոցներուն վրայ։

Հոգաբարձուներ, Նաւատէրներ, մտածեցէք ձեր կը խնդրէ, ներկեցէք ձեր կրթական նաւերը, հսկեցէք նաւապետին և ղեկավարին վրայ, հինցած կրթական մեքենաներուն տեղ՝ նոր, կատարելագործուած ուսուցչական մեքենաներ ղնեցուցէք և եթէ կ'ուզէք որ ձեր յաճախորդները չպակսին, փոխանակ դասադուլը[?] ... աշխատեցէք որ գո՛հ ձգէք զանոնք։

Գ. Ա. ՄԿՐԵԱՆ

ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՀՈՐԵՂԲՕՐՈՐԴԻՆ

Օրիորդներուն համար ամէնէն հաճելի ազգականն է հօրեղբօրորդին, որ կրնայ փոխանորդել եղբօր, անոր բացակայութեան պահուն և օրիորդին կենցաղագիտական ծառայութիւններ մատուցանել փողոցը ճամբորդած ատեն, շուկայէն գնում մը ընելու պահուն, զբօսավայրի մը և կամ սրահի մը մէջ։ Առանց հօրեղբօրորդիի մը կարօտը կը քաշեն անկէ զուրկ եղող օրիորդներ։ Եւ սակայն այս օրերս ճենթլմեն ուսուցիչ մը նորօրինակ հօրեղբօրորդի մը յանձնարարեր է իր աշակերտուհիներուն, յանկարծակիի բերելով զանոնք։

Դէպքը տեղի ունեցած է Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանի աղջկանց Լրացուցիչ դասընթացքին մէջ, որուն Ֆրանսերէն և գիտութեանց ուսուցիչը դասարան մտնելով աղջիկներուն կ'ըսէ. «— Աղջիկնե՛ր, դուք ամէնքդ ալ հօրեղբօրորդիներ ունի՞ք» (*)։ Աղջիկները իրարու երես կը նային ուսուցչին այս անհօրկի ընտանեութեան առջեւ, և անոնցմէ մէկ քանին կը կրկնեն. «—Ես հօրեղբօրորդի չունիմ, Մէսիւ»։

—Անկարելի բան է, կը գոչէ Ֆրանսացին, դուք հօրեղբօրորդիներ ունիք։

—Բայց հաւատացէք որ չունինք, կը կրկնեն աղջիկները ուսուցչին զրածներուն պէս անհասկնալի փնտռելով այս առեղծուածը։ Ուսուցիչը երկմտութեան չեղտով մը կը գոչէ. «—Դուք ճշմարիտ հօրեղբօրորդիներ ունիք. բայց չէք ճանչնար զանոնք։ Ձեր հօրեղբօրորդիներն այն կապիկներն են որոնց մինչեւ ըղթայ անցեած կը խաղցնեն գնչուները»։

Օրիորդները այս կատակաբանութենէն զայրացած և զարմացած, չեն կրնար իրենց զրկին ու զարմացական բացագանչութիւնները զսպել և անոնցմէ չարաճճի մը,

—Բայց, Մէսիւ, կ'ըսէ, անշուշտ ձեր հօրեղբօրորդիներն ըլլալու են։

Ուր մնաց որ հաւած է ուսուցչութիւնը․ Վարժարանին Հոգաբարձութիւնը ու տեսչութիւնը յորդոր տեղեկութիւն ունի՞ն դպրոցին մէջ անցած դարձածներէն։ Ո՛վ իրաւունք տուած է երիտասարդ ուսուցչի մը՝ որ ասանկ խեղկատակութիւններ ընէ չափահաս աղջիկներու առջեւ։ Արդեօք իր խելքովը Տարաւինականութիւն դաս տալու եկած է, Բայց Ս. Խաչի վարժարանէն մինչեւ Տարաւին՝ մեծ է անջրպետը։ Ինչ իրաւունքով մատաղ աղջիկներու սիրտին մէջ արմատացնել գիտական մութ ու անվաւեր կարծիք մը որուն հեղինակն իսկ առաջաւորաբար արտայայտած է զայն։ Նկարագրի կրթութեան շրջանի մէջ գտնուող մատաղ օրիորդներու հետ այս եղանակով վարուիլը զանոնք բարոյապէս ոչնչացնել է, որուն և ոչ մի ծնողք կրնայ ներել, ո՛րչափ ալ անփոյթ ըլլայ։

(*) Ցոյն ամուսնիներուն ֆրանսերէն ըսել կ'ուզէ արդեօք։ Ծ. Խ.

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Նոյէ Ֆրայէ Բրեսէ»ի Հոկտեմբեր 9ի խմբագրականէն

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է թէ ա՛յն ատեն միայն Մոսկուան առջեւ կռիւ մը պիտի մղուի, եթէ Ճափոնցիք յարձակին։ Ո՛չ ոք իր միտքէն կ'անցընէ թէ հիմա եկած է ժամանակը

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 184

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՎԷՊ

ՏՈՎ. ԱՍԼԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Է

Էլմօնեան մեծ շունչ մը առաւ Հրաչեայի համակերպող ձեւերը տեսնելով։ Ամուսնութիւնը սքանչելի գիտ մըն էր, որուն վրայ երկարօրէն ճամբեց՝ միշտ յուսադրելով խօսակիցը թէ, երկուքն ալ եթէ փութկոտութիւն չցուցնեն ու լրջութեամբ և ուղիմութեամբ վարուին, պիտի յաջողին ամուսնանալ երկու չնաշխարհիկ օրիորդներուն հետ։

Առանց կենսական խնդիր մը՝ բնականաբար կարելի չէր մէկ քանի ժամուան մէջ լուծել, ուստի Հրաչեայ առանձին վճռական պատասխան մը տալու, որոչեց համբերել։

Էլմօնեանի անտանելի կացութիւնը գիտէր, իր անակնկալ յայտնութեամբը բնականաբար ձախող դիրքի մը մատնուած էր երիտասարդը, որ օձիքը ազատելու համար կրնար աշխարհի ամէնէն անյուսալի ստերը խօսիլ և կամ էնթրիքները սարքել։ Դանաբաշ այս հաւանականութիւնները հաշուի առնելու չափ դատողութիւն ունէր և ունենալ կ'ըլլայով հանդերձ Էլմօնեանի խիստ յուսալից ու լաւատես պատմութիւններուն, կը խորհէր ալ որ մտացածին ըլլան անոնք ու զինքը խաբելու նպատակով միայն յերիւրուած։

Ինչ ալ որ ըլլար՝ կորսնցնելիք բան մը չունէր Հրաչեայ՝ այս ամուսնական խնդիրին մէջ, աղջիկը կը տեսնէր, կ'առնուէր ամէն բան, և եթէ Էլմօնեանի նկարագրածին պէս գտնէր, կ'ամուսնանար անոր հետ, հակառակ պարագային՝ ազատ էր մերժելու և բուռն թափով վրէժ լուծելու Էլմօնեանէն, եթէ համոզուէր գոյացնէր որ այս վերջինը զինք խաբելու և ժամանակ շահելու համար միայն պատրաստած է այդ խեղկատակութիւնը։

Ասոնց ամէնքը յաջորդաբար մաքէն կ'անցնէին Դանաբաշի, որ Էլմօնեանի շուկայ մեկնելէն ետք, սենեակին առանձնութեան մէջ անոր վրայ կ'ծրագրէր չարունակ, միայնակ ճգնողական կեանք մը վարելով։

Նաւաբեկութիւնը խորապէս ազդած էր Դանաբաշի առողջութեան վրայ. Թէեւ բաւական ժամանակ անցած էր այդ դժբախտ արկածէն, սակայն չէր կարողացած դեռ ինքզինք գտնել և հիմնական դարմանումի մը անհրաժեշտութիւնը բացորոշ կերպով կ'զգար։ Զինքը ազատողները՝ աղքատ ձկնորսներ, հազիւ կարողացած էին նախնական դարմաններ մատուցանել. երկար օրեր ստիպուած էր մնալ անոնց համեստ խրճիթին մէջ, ուր ապրած էր բոլորովին նախնական պայմաններու մէջ։ Բարեբախտաբար գրպանը մէկ քանի ոսկի մնացած էր նաւաբեկութեան ատեն, զոր խասիւ պահած էր իբր անհրաժեշտ պայման՝ իր նախնական ծախսերուն։ Ձկնորսներուն նաւակովը հասած էր Իզմիր, ուրկէ հեռագիր մը տալ մտադիր էր Նիւ Եօրքի Սաղաթէլ և ընկերը ու հասկնել դժբախտութիւնը, որուն ենթարկուած էր։ Իզմիրի մէջ խնայողութեան համար ճամբորդներու յատուկ հասարակ խան մը իջեւանած էր, ուր Պոլսեցի ուղեւորէ մը լսելով որ Պոլսոյ մէջ Նիւ Եօրքցի Հրաչեայ Դանաբաշ անուն մէկը առեւտրական մեծ գործառնութիւններ կը կատարէ, շանթահար եղած ու համոզուած էր որ շոգենաւին մէջ իրեն ընկերացող Արշակ Էլմօնեանը ըլլալու էր այդ կեղծ Հրաչեան, քանի որ իր ամբողջ վաւերաթուղթերն ու հարստութիւնները անոր քով կը գտնուէին և ինք կեանքէն մէջ ոտք կոխած չէր Պոլիս։

Այս լուրը առնելուն պէս, առանց անոր վաւերականութիւնը ստուգելու համար ժամանակ կորսնցնելու՝ անմիջապէս փութացած էր Պոլիս, ուր առանց դժուարութեան կրցած էր գտնել անոր իջեւանած օթէլին հասցէն, ինչպէս նաեւ Արշակ Էլմօնեանը, որ իր Հրաչեայ Դանաբաշ անունը վրան առած՝ կատարեալ վաճառական մը դարձած էր։

Ֆիզիքական այս տկարութիւններուն պատճառով՝ Հրաչեայ Դանաբաշ կարողութիւն չէր զգար իր վրայ վճռական ձեռնարկներ ընելու և հանգիստ դիրքի մէջ կը մնար, սնդարար կերակուրներ ու կազդուրիչ ըմպելիներ ու գինիներ առնելով առատօրէն։ Այս կարճ ժամանակամիջոցը բաւական եղած էր Դանաբաշի պէս ուշիմ երիտասարդի մը համար՝ կացութիւնը քննելու և տեսած վաւերաթուղթերէն, Էլմօնեանի ընթացքէն ու անոր գործառնութեանցը համարատուութենէն համոզուած էր որ Էլմօնեան ալ իրմէ ո՛չ նուազ կարեւոր դիրք մը գրաւած էր Սաղաթէլի և ընկերոց առջեւ, քանի որ յաջողած էր այնչափ մեծ վարկ շահիլ Պոլսոյ առեւտրական հրապարակին վրայ ու նոյնչափ ալ մեծ շահ ցոյց տալ իր գործառնութիւններէն։

Էլմօնեանի յանցանքը մի միայն իրեն անունը գողնալը կը նկատէր Հրաչեայ եւ վստահ էր որ Պ. Սաղաթէլ այդ մէկ թերութիւնը պիտի ներէր այնչափ գործունեայ ու ճարպիկ մէկ պաշտօնեային, երբ մանաւանդ արդարացուցիչ եւ հարկեցուցիչ փաստեր ալ ունէր ան՝ իր ձեռքը։ Դանաբաշ այս պարագան նկատողութեան առնելով, շատ առաջ երթալէ ալ կը վախնար. ինք հինգ փարա չունէր գրպանը, մինչդեռ Էլմօնեան հազարաւոր ոսկիներու հետ կը խաղար եւ ամէն պաշտպանութիւն ալ կը վայելէր թէ՝ Պ. Սաղաթէլէն եւ թէ Պոլսոյ մէջ գտած բարեկամներէն։

Ուստի ասանկ հաստատուած մէկու մը դիրքը խախտելը անկարելի կը նկատէր իրեն համար և քանի՛ մօտէն կենակցէր Էլմօնեանի հետ, համակրանքը կ'աւելնար անոր նկատմամբ ու հաշտարար տրամադրութիւնները կը զօրանային իր մէջ։

Էլմօնեան սակայն բոլորովին տարբեր կերպով կը խորհէր, իր վիճակը, պատիւը, ապագան ճշմարիտ Հրաչեայի ձեռք կը կարծէր ու կը դողար անկէ։ Եթէ թէեւ ընդդատնապաշտութիւն մը ընէր ու մէկ քանի մարդու պատմէր իրենց միջեւ անցած դարձածը, իր անկումը անմիջական կ'ըլլար։

Երկու երիտասարդներն ալ իրարմէ բոլորովին տարբեր նկատումներով ջերմապէս փափաքող էին հաշտարար կարգադրութեան մը յանգելու, մանաւանդ զիրար կը սիրէին ալ, և առանձին կերպով խորհրդածելով՝ երկուքն ալ նոյն եզրակացութեան կը յանգէին։

Հրաչեայի Պոլիս ժամանումէն երրորդ իրիկունը, երբ երկուքն ալ առանձնացած կը խօսակցէին,

—Վաղը քիչ մը շուկայ իջնալու մտադիր եմ, ըսաւ Դանաբաշ, առանձնութիւնը տաղտուկ կը պատճառէ կոր.

—Ինչ կ'ըսես, գոչեց Էլմօնեան, ամենայն անկարելի է ասիկա, քու շուկայ իջնալդ երրորդի մը հետ հաղորդակցութեան մտնելդ, մեր երկուքին ալ փճացումն է, ինչ դէմքով պիտի պտըտիս, իմ հիւրս պիտի ըլլաս, թէ բնաւ պիտի չճանչնաս զիս, ու երկու պարագաներն ալ ծանրակշիռ են. առանց մեր մէջ վերջնական որոշումի մը յանգելու, ամէնէն վտանգաւոր գործը կ'ըլլայ քու շուկայ իջնալդ։

(Շարունակելի)

որ վերջապէս Ռուս Բանակը ամէն օր առաջացած օգնական գունդերուն շնորհիւ հասաւ ա՛յն թուական առաւելութեան, որ պատերազմին սկիզբէն ի վեր կը նախատեսուէր։ Կ'ենթադրուի թէ Ռուս Բանակը ամէն օր հազար մարդ կ'ընդունի, ինչ որ չափազանցութիւն չէ, նկատելով որ ամէն օր ուղղակի գործողութեանց վայրը կը հասնին, որովհետեւ եւրոպական ըմբռնումով զինուորական կառախումբ մը հազար հոգի, այսինքն մէկ վաշտ միայն կը տանի։ Այսպէս Լիաօեանկի նահանջէն ի վեր գրեթէ 35 հազար հոգի աւելցած են Ռուս Բանակին վրայ։ Պահ մը ենթադրելով ալ որ վերջապէս Լինեվիչի Բանակը 40-50,000 հոգիով Վլատիվոստոք եկած միացած ըլլայ, այն ատեն Քուրոբաթքինի յառաջիկայ գործողութեանց համար Հունհոյի վրայ իր տրամադրութեան տակ կ'ունենայ 80-85,000 հոգի աւելի քան անցեալ ամսուան Թայցեի վրայ։ Լիաօեանկի առջեւ Ճարօնցիներուն թուական առաւելութիւնը հազիւ 50,000 հոգի ըլլալու էր, որոնցմէ գրեթէ 20,000ը կորսուած պէտք է հաշուել։ Բայց անկէց ի վեր այս պակասը լեցուած ենթադրելով, հիմա թուական առաւելութիւնը 30-35,000 հոգի Ռուսերուն կողմը անցած է։ Բորթ Արթուրի առջեւ միշտ մարդու պէտքը զգալի ըլլալով, հաւանական չէ որ ստուար թուով օգնական գունդեր ճարօնական բանակը զօրացուցած ըլլան Հունհոյի վրայ։

Թէեւ բոլոր վերոյիշեալ թիւերը ըստ երեւոյթին կամայական կերպով ենթադրական են ի չգոյէ հաւաստի տեղեկութիւններու, կարելիութեան սահմանէն դուրս չէ որ Քուրոբաթքին հիմա առ նուազն 30-35,000 հոգիի թուական առաւելութիւն մը ունենայ մօտալուտ գործողութեան համար։ Յարձակողականի սկսելու համար այս առաւելութիւնը մեծ թիւ մը կարելի չէ անուանել, բայց իրողութիւնը ա՛յն է թէ ներկայ փոփոխութիւնը Ճարօնցիներուն նպաստաւոր չէ, եւ այս պատճառաւ կը պարտաւորուին պաշտպանողականի վրայ մնալ։ Ասով մարդ ինքնաբերաբար կը սկսի մտածել Քուրոբաթքինի յարձակողականին վրայ, որովհետեւ պէտք է որ ի մօտոյ ներկայ կացութիւնը իր լուծումը գտնէ վերջապէս, քանի որ միւս միջոցը, այսինքն՝ նահանջը, հիմա Ռուսերուն գործին չի գար, պարագաներու բերմամբ, զոր վերը բացատրեցինք։ Եւ ի՞նչ պատճառ կայ որ թուական առաւելութեան գիտակցութիւնը յարձակողականի գաղափարին չառաջնորդէ Ռուսերը։ Ռուս Բանակին Սպայակոյտին կեդրոնէն մերթ ընդ մերթ նահանջի դիտաւորութեան մը մասին եղած յայտարարութիւնները, Մուքտէնի սպաներուն հացկերոյթին մէջ նահանջի մասին Քուրոբաթքինի բերանը դրուած խօսքերը թերեւս սա՛ նպատակին միայն կը ծառայէին որ Ռուսք գաղտնի պահել կ'ուզեն իրենց յարձակողականի ծրագիրը, որ հիմա ամէն կերպով հասունցած կ'երեւի։

Ընդհանուր զինուորական կացութիւնը յարձակողականի համար Ռուսերուն շատ աւելի նպաստաւոր է քան Ճարօնցիներուն։ Մինչդեռ այս վերջինները պարտաւոր են նախ եւ առաջ անցնիլ Հունհօ գետէն, որ հիմա անձրեւային եղանակին պատճառաւ մինչեւ Խոլան իր ամբողջ ընթացքին վրայ անանցանելի դարձած է, Ռուսք իրենց յառաջապահներով կը մնան գետին հարաւային կողմը, ուրկէց միայն կարելի է յարձակողականի անոնց դիտաւորութիւնը ճանչնալ։ Երբ արդէն իսկ նեղ միջոցի մը մէջ ամփոփուած զօրքերը (Ճարօնցիք) պատրաստուած են անցնիլ գետ մը, եւ առաջուընէ ալ նախզգուշութեամբ պարտաւորուած են բաց թողուլ նահանջի գիծ մը, միւս եզերքին վրայ թշնամիին վերջապահները կ'ըսպասեն մինչեւ որ ամբողջ բանակը գետէն անցնի, եւ այն ատեն կ'ըսկսին գետին վրայ գտնուած առժամանակեայ կամուրջները խորտակել, ինչպէս եղաւ Լիաօեանկի առջեւ։ Եթէ Քուրոբաթքին միտք ունենար իր բանակը Թիլինկի հիւսիսային կողմը ետ քաշելու, ասիկա շատ կանուխէն ըրած պիտի ըլլար արդէն, եւ իր յառաջապահները այլ եւս պիտի չմնային Հուն գետին ձախ (հարաւային) եզերքին վրայ, որովհետեւ կրնար թշնամին մեծ ուժով այն կողմէն յարձակիլ անոնց վրայ։ Ասոնց մեկուսացեալ դիրքը պիտի չարդարանար երբեք, եթէ Քուրոբաթքին միտքը դրած չըլլար այդ հարաւային եզերքին վրայ յառաջ քալելու իր բովանդակ ուժերով։ Այս ծրագիրը յաջողցնելու համար պարտաւոր էր նախ եւ առաջ յարձակողական գծին երկայնքը ամրացնելու Մուքտէնի հարաւային կողմը, եւ Բաներուբոի հիւսիսային բարձունքներուն վրայ, եւ կազմակերպելու իր վերջապահ գունդը, որ յարձակողական գործողութեան մը պարագային մեծ նշանակութիւն ունի յառաջապահներուն համար։ Ուստի նկատի առնելով մէկ կողմէն Հունհոյի վրայ ռուս զօրքերուն արդի համախմբութիւնը, եւ միւս կողմէն Ճարօնցիներուն պարտաւորութիւնը գետէն անցնելու, հարկ է խոստովանիլ թէ Ռուսք յարձակողականի նպատակ ունին, որովհետեւ արդէն անոնք իրենց մէկ ոտքը թշնամի եզերքին վրայ դրած են։ Զինուորական կացութեան ներկայ պարագային մէջ թերեւս մարդ դարձեալ տարակուսի Ռուսերուն ճշմարիտ գաղափարին վրայ, քանի որ արդէն վարժուեցաւ անգամ մը շփոթելու անոնց նահանջին, բայց մարդ հիմա բոլորովին անձնատուր ըլլալու չէ այդ գաղափարին, որովհետեւ կացութիւնը այս անգամ խիստ յարմար է ռուսական յարձակողականին համար, զոր պիտի փութացնեն վերջապէս, կա՛մ հիմա եւ կամ յառաջիկայ գարնան սկիզբները։ Ուրիշ խնդիր սակայն, եթէ դժբախտութիւնը մինչեւ Խարպին քշէ Ռուսական Բանակը, եւ հոն ալ անկարելի ըլլայ իր հիմակուան ուժերուն վերահաստատութիւնը։ Բայց արդի կացութիւնը ո՛ եւ է առիթ չընծայեր այսպիսի անպատեհութեան մը, ընդհակառակն ամէն բան նպաստաւոր հանգամանք մը ունի ռուս յարձակողականին համար։

Եթէ Քուրոբաթքինի յարձակումը յաջողի Հունհոյի վրայ Ճարօնական Բանակին դէմ, նախ պէտք պիտի ըլլայ Ճարօնցիները դուրս հանել իրենց արդի ամուր դիրքերէն, այսինքն զարնել զանոնք եւ ապա նահանջի պարտաւորել դէպի իրենց խարիսխը։ Ճարօնական բանակները երկու խարիսխ ունին.— Ինքէօւ եւ Եալու։ Առաջինը աւելի կարեւոր է, որովհետեւ ո՛չ միայն կապուած է գործողութեանց արդի վայրերուն հետ երկաթուղիով, գետային ճամբաներով եւ պողոտաներով, այլ նաեւ կապուած է Բորթ Արթուրի պաշարող բանակին եւ Տալնիի նաւահանգիստին հետ։ Հետեւաբար, եթէ ճարօնական բանակը Մուքտէնի մօտ պարտութեան մը ենթարկուի, պիտի ուզէ այդ ուղղութեամբ նահանջել, եւ այդ նպատակաւ արդէն ամրութիւններ շինուած են Լիաօեանկի եւ Հայչէնկի միջեւ։ Եթէ Հայչէնկի մէջ ալ ինքզինքը չկրնայ պաշտպանել, այն ատեն դէպի Բորթ Արթուր աւելի երկար նահանջ մը պիտի ընէ, ռուսական հալածանքը ետ մղելու համար հոն, տեղ մը Քուանկթունկ թերակղզիին նեղ միջոցին մէջ, եւ մէկ մասով ալ Նոճիի բանակին հետ միանալով բերդաքաղաքին անկումին աշխատիլ։ Այդ նաւահանգստին տէր ըլլալով, ճարօնական բանակը կրնայ նաւերով մինչեւ Ճարօն ետ երթալ, եւ կամ պատերազմի թատերավայրին մէկ ուրիշ կէտին վրայ ցամաք ելնել։

Եթէ Ճարօնցիք պարտաւորուին դէպ ի Բորթ Արթուր նահանջել, Ռուսերուն համար առաջ կու գայ ռազմագիտական խիստ կարեւոր պէտք մը, այսինքն ճարօնական ձախ թեւին ետեւը առնուլ, բայց այսպիսի յարձակում մը խիստ դժուար է։ Եթէ յաջողին սակայն, այն ատեն Ճարօնցիք կը պարտաւորուին դէպի Ֆէնկ-Հուանկ-Չէնկ նահանջել, այսինքն դէպի Եալու։ Ճարօնական Բանակը փճացնելու համար ռուսական ստուար համախմբութիւն մը արեւելքէն ճամբայ ելնելով պարտաւոր է դէպի Սայմացի ուղղուիլ, Ճարօնցիներէն առաջ Եալու հասնելու, եւ արգիլելու համար ճարօնական բանակին անցքը եւ Քորէա փախչիլը։ Շատ հաւանական է որ Ճարօնցիներուն դէպի Բորթ Արթուր նահանջը անյաջողութեան մատնուելով, Բորթ Արթուրի փրկութիւնը կարելի ըլլայ, ենթադրելով որ ռուսական գունդ մը անմիջապէս հասնի Քուանկթունկ թերակղզին, Բորթ Արթուրը պաշարող Ճարօնցի զօրքերը իրենց կռնակէն ռմբակոծելու համար։

Որպէսզի Մուքտէնի առջեւ յարձակողական մը ռուսական յաղթութեամբ վերջանայ, Քուրոբաթքին պարտաւոր է Թայցեի հիւսիսային կողմը Ճարօնցիները զարնել, Հայչէնկ-Բորթ Արթուրի ճամբան կտրել անոնց առջեւ, յետոյ Մօթիէն կիրճը գրաւել, արեւելքէն ալ Եալուի դէմ քալել եւ միեւնոյն ատեն ալ օգնական գունդ մը ղրկել Բորթ Արթուրի։ Բայց այս մեծ գործողութիւնները կատարելու համար ռուսական բանակին համար խիստ անբաւական է 30-40,000 հոգիի թուական առաւելութիւնը։ Հարկ է անպատճառ ամբողջ Ճարօնցիներուն կրկնապատիկը զօրք ունենալ։ Երբ ասիկա պիտի յաջողի։ Մինչեւ որ այս հարցումին պատասխանը չտրուի, պատերազմին տեւողութիւնը կարելի չէ գուշակել, եթէ սակայն երկու պատերազմիկ Տէրութիւններէն մին չորոշէ խաղաղութեան կամ հաշտութեան համար ընդունիլ իր հակառակորդին պայմանները։

Սթանտարտի Հոկտ. 8ի խմբագրականէն

Մուքտէնի մօտ եւ Բորթ Արթուրի շուրջ դէպքերուն ընթացքին վերաբերեալ բոլոր հակասական զրոյցներէն կարելի է գոնէ հաստատ եզրակացութեան մը գալ, թէ եւ ճարօնական յառաջխաղացութեան առջեւ խիստ ծանր արգելք մը պատահած չէ, բայց որոշ դադարի մը գոյութիւնը անժխտելի է։ Շատ հաւանական է որ եթէ ձեռնհաս մասնագէտ մը տեղւոյն առջեւ բերէ ճամբաներուն, մթերքներուն, զինուորներուն թիւին, երկրին նիւթական վիճակին, եւն. վերաբերեալ բոլոր պարագաները, սա՛ կարծիքը պիտի կազմէ թէ երկու հակառակորդ բանակներուն թախտին մէջ բան մը փոխուած չէ, եւ թէ Միքատոյին զօրավարները իրենց խնամեալ գիտական ոճով կ'զգային պատրաստութիւնները յառաջ տանելու նախատրամադրուած շարքերուն նոր հարուածին համար։ Բայց իրերը իրենց արտաքին երեւոյթովը դիտող մէկուն համար բնական է որ գործերը աւելի տառամաթիք լոյսով մը պիտի տեսնէ։ Լիաօեանկէն Ռուս Բանակին նահանջէն վերջ հեռագիրները պատրաստեցին մեզ կարծել կրկնուելութեան, նոյն իսկ աւելի յուսահատական տառնճանի մը վրայ, կա՛մ Մուքտէնի առջեւ, կամ Թիլինկի ուղղութեամբ։ Անկէց ի վեր ճակատին վրայ կարգ մը ընդհարումներ արձանագրուեցան, որոնք թէեւ առաւել կամ նուազ արիւնռուշտ հանգամանք մը ունէին, բայց ռազմագիտական տեսակէտով զուտ յառաջապահական կռիւներ էին։ Մէկ կողմէն արժանահաւատ լուրեր կուգան թէ տենդոտ գործունէութեամբ մը դէպի ճակատ կը տարուին զօրք, պաշարներ, ռազմամթերք, եւ հրետանի, միւս կողմէն, նոյն իսկ ճարօնական գրաքննութենէ անցնող հեռագիրներ լուր կը բերեն թէ երթալով վտանգաւորութիւնը կ'աւելնայ անոնց մէջ որոնց յանձնուած է պաշտպանել Ռուսիոյ դատը։ Ամէն օր սփոփիչական երկաթուղին նոր զօրագունդեր կը դնէ Վերին Հրամանատարին տրամադրութեան տակ, եւ վերջերս ալ Պայքալի շուրջ դարձող երկաթուղիին շինութիւնը մեծապէս դիւրացուց փոխադրութիւնները։ Եղած պատրաստութիւնները նկատի առնելով համոզուած չենք ոմանց կարծիքին թէ պատերազմը այլ եւս գալ տարուան մնացած է։ Ճարօնական յաղթանակին մէջ ընդհատում մը պիտի փոխէ իսկոյն խանդավառութեան հոսանքը։ Բայց ի՛նչ որ ալ ըլլայ ելքը, մօտալուտ ճակատամարտը սահմանուած է արդի պատերազմական պատմութեանց ամէնէն յիշատակելի ճակատամարտներէն մին ըլլալու։ Եթէ իրաւ է որ Բորթ Արթուրը պաշարող Ճարօնցիներուն մէկ կարեւոր մասը ղրկուած է, կամ միայն կայ դէպի հիւսիս ղրկուելու, բերդաքաղաքին շուրջ մղուած յուսահատ կռիւներուն նոր շարքին պէտք չէ սպասել։ Թօքիօյի մէջ իսկ չեն ծածկեր թէ զօրավար Սթէօսելի դիմադրութիւնը կարծուածէն շատ աւելի յամառ եւ հուժկու եղած է։ Ամէն պարագայի մէջ հոն Ռուսիոյ փառքը անաղարտ մնացած է։ Այսուհանդերձ, Ճարօնցի քանի մը խանդավառ հայրենասէրներու հետ դիւրին է կարծել թէ վախճանը շատ հեռի չէ։ Պարէնները եւ ռազմամթերքները քաղաք կը մտնեն ա՛յնպիսի ազատութեամբ մը, որ ցոյց կուտայ ո՛չ այնքան Թօկիոյի հսկողութեան պակասութիւնը, այլ այդ նաւահանգիստը լրջօրէն պաշարելու սաստիկ դժուարութիւնը։

Երբ ամէն ինչ անստոյգ է, սակայն Պալթիկի նաւատորմին շարժումները վհատեցուցիչ կերպով գաղտնիք մը կարելի է նկատել։ Անգամ մը եւս յետաձգուեցաւ մեկնումը, բայց այս շաբթուան համար կ'ըսուի թէ Զարին եւ Զարուհիին օրհնութիւնը առնելէ վերջ ճամբայ պիտի ելլայ։ Բայց ո՞ւր պիտի երթայ։ Ո՛չ ոք գիտէ։ Բայց ընդհանուր կարծիքը ա՛յն է թէ Արեւմտեան Խաղաղականի ջուրերը շուտով պիտի չանցնէ։ Քրաանովօսք(?) այս պտոյտին հոս կը դրուի ա՛յնպիսի վիճակի մը մէջ, որուն համար Ալեքսեյեվ Փոխարքայ կ'ըսէ թէ պիտի կրնայ ո եւ է ճարօնական յարձակում ի դերեւ հանել։ Բայց գիտենք թէ այդ նաւահանգիստը ձմեռը կը սառի։ Ենթադրենք թէ ծովուն բոլոր դժուարութիւնները յաղթուին, եւ ճարօնական նաւատորմը արգելք չկրնան ըլլալ, բայց տարակոյս չկայ թէ այդ նաւատորմը կրնայ նորութիւն պատճառել միջազգային վաճառականութեան։ Հանելուկ մը կը մնայ միշտ սա՛ խնդիրը թէ այդ նաւատորմը ի՛նչ կերպով պիտի գործակցի Ռուսիոյ ցամաքային ուժերուն։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԼԻԱՕԵԱՆԿԻ ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ԵՕՔՕՀԱՄԱՅԻ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ԽՐԱԽՃԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՃԱՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԵՕՔՕՀԱՄԱ, Սեպտ. 5.

Ճարօնական նկարագրին մէջ Ա. Արեւելեան եւ Արեւմտեան բարքերու տարօրինակ խառնուրդը երբեք աւելի չէր երեւցած որքան այն արարողութեան եւ հանդէսներուն ժամանակ, որոնք կատարուեցան հոս այս գիշեր Լիաօեանկի յաղթութեան վրայ, արարողութիւն մը՝ որուն նմանը կարելի չէ տեսնել աշխարհի ուրիշ ո եւ է երկրի մէջ։ Այնպիսի խանդավառութեամբ մը՝ որ կը մրցէր Մէֆքինկի պաշարման վերցուելուն առթիւ Լոնտոնի մէջ զգացուած խանդավառութեան հետ, բացարձակապէս կը պակսէին ծիածաններու մզուածները եւ ուրիշ խաժամուժ խրախճանութիւնները, որոնք նկարագիրն են անգլիական հանդէսներու։ Երէկ կէս օրին առնուեցաւ լուրը, որ ողջունուեցաւ ծափերով եւ քանի մը թափօրներով, բայց կարծես միաձայն հաւանութեամբ ժողովուրդը, որ չափաւորներէ ի վեր կը բաղձար ազատ շունչ տալ իր ոգեւորութեան, ամբողջ օր մը սպասեց, զարմանալի համբերութեամբ, իր հանրային խրախճանութիւնները սկսելէ առաջ։ Այս առաւօտ կանուխ շարժում կար քաղաքին մէջ, որ սկսաւ դրօշազարդուիլ։ Այս մեծ քաղաքին ամէն կողմերը, իր 200,000 բնակիչներով, ամէն գործ ու աշխատութիւն դադրած էր։ Նոյն իսկ եւրոպական թաղերուն մէջ վաճառատուներուն համար տօնի օր մըն էր, եւ պաշտօնեաները ուրիշ բանի համար վար դրած չէին եթէ ո՛չ՝ չենքերը դրօշազարդելու, ինչ որ կատարուեցաւ հաճութեամբ, եւ նոյն իսկ այդ պաշտօնեաները իրենց ծախքով դրօշ ու լապտեր գնեցին իրենց վարպետներուն արտօնած զարդերուն փայլը աւելցնելու նպատակաւ։

Քաղաքը հետզհետէ բոլորովին կերպարանափոխ եղաւ։ Օտարներուն թաղաբաժինը գունագեղ դրօշներով զարդարուած էր, առատօրէն շարուած, բայց բուն ճարօնական քաղաքին մէջ եւրոպացի դիտողներուն ամէնէն տարօրինակ հնարքները անգամ կը նսեմանային։ Արդէն յաղթութեան լուրը առաջուց դրդած էր քաղաքացիները ձողեր տնկելու փողոցներուն մէջ։ Առտուն կանուխ այդ ձողերը ծածկուեցան կարմիր եւ սպիտակ շղարշներով, եւ գրեթէ առ մէկ մի տունէ թղթէ կանթեղներ կախուած էին։ Մէն մի կանթեղ կը կրէր ազգային եւ զինուորական դրօշները, եւ պէսպիսութեան մասին Ճարօնցիք իրենց գնահատումը յայտնի ըրած էին, ա՛յնպէս որ փողոցին վրայ նայելով կարելի էր տեսնել իւրաքանչիւր կանթեղի վրայ դրօշ մը փողոցին մէկ կողմը, եւ ուրիշ դրօշ մ'ալ դիմացի կողմը։ Ասոնք, բազմաթիւ կամարներով, հսկայ դրօշներով եւ աղեղնաձեւ լոյսերով արարողութեան պաշտօնական մասը կը ձեւացնէին, եւ այս կէտէն կ'սկսէր մասնաւորներու ձեռնարկը, եւ կէս օրին ա՛յնքան շատ բան եղած էր որ ճարօնական քաղաքին մէջ պտոյտ մը ճշմարիտ ճամբորդութիւն մըն էր դիւթական աշխարհին մէջ։ Պէնթէնտօրի, զբօսաշրջիկներուն սիրական վայրը, հրաշատեսիլ երեւոյթ մը ստացած էր, եւ մերձակայ փողոցները, աքանչելաբանօսա(?) պայծառութեամբ կ'երեւար։ Աչքերը կը խաղէին շլացուցիչ գոյներով։ Գունագեղ ծրագրին տիրող տարրն էր կարմիրն ու ճերմակը, եւ արեւուն պայծառ ճառագայթներուն տակ ընդհանուր տպաւորութիւնը կէս թափանցիկ եւ մարած միխակի գոյներու խառնուրդ մըն էր։ Նեղ փողոցներուն մէկ ծայրէն միւսը անհամար դրօշներ կախուած էին, այնպէս կը թուէր թէ գարունը ետ դարձած էր, եւ փողոցները լեցուած էր հազարաւոր ծաղկեալ կեռասենիներով։ Աշխարհի բոլոր Տէրութեանց դրօշները իրենց բազմապատիկ գոյներով միակերպութեան տաղտուկէն կը փրկէին գոյնի ա՛յդ հսկայ զանգուածը։ Թէեւ ամէն տուն անկախաբար դրօշազարդուած էր, բայց ազգային գոյնին տրուած բնական նախապատուութիւնը չնաշխարհիկ ներդաշնակութիւն մը կ'արտադրէր ամբողջին մէջ։

Քաղաքին հարթ հաւասար կեդրոնէն մինչեւ նաւահանգիստը, ուր խառնըշխած էին բարձրահայեաց(?) խաչոր նոքեաներ, կարմիրն ու ճերմակը ի մի կը ձուլուէին, օդը լեցնելով, եւ տանիներուն վերեւ ջրվէժանալով։ Եթէ ցերեկը ա՛յսքան փառաւոր էր, գիշերը ի՛նչ ըլլալու էր։ Գերադրական ածականներ չեն բաւեր տալու համար ճշմարիտ նկարագիրը այս հոգեզմայլ տեսարանին, գերադրականներ՝ որոնք Եւրոպացիներուն ականջին ջլագրգիռ եւ նոյն իսկ անհեթեթ կը հնչեն։ Շատ համեստութեամբ խօսած կ'ըլլանք երբ ըսենք թէ կանթեղները հարիւր հազարներով կը համրուէին, եւ մեծ ու փոքր դրօշներուն թիւը մէկ միլիոնէն աւելի էր։ Զարմանալի փորձառութիւններու գիշեր մըն էր։ Օտար թաղաբաժինին մէջ առաջին թափօրն էր Պանզա՜յ, հազարաւոր կանթեղներով, ելեկտրական ցոլացիկներով, եւ երկոտասնեակ նուագախումբերով, որոնք Պանզայը (Յաղթութիւնը) կը պանծացնէին։ Թղթատարական վարչութեան պաշտօնեաներու առջեւ բիւրաւոր բերաններ Պանզա՜յ կ'աղաղակէին խլացուցիչ սաստկութեամբ։ Այս թափօրին երկայնութիւնը մղոններով պէտք է հաշուել։ 6000էն մինչեւ 7000 հո՛գի էին, իրարու ետեւէ, այր, պատանի եւ աղայ, ամէնքն ալ կանթեղ բռնած, եւ մէն մի յիսուն եարտ երաժշտախումբ մը կար, թմբուկ, սրինգ, պղինձէ ամէն տեսակ նուագարաններ։ Բոլոր երաժիշտները համազգեստ կը կրէին, իւրաքանչիւրը իր ճաշակին համեմատ։ Չափահաս մարդոց քով կային անպեխ եւ անմօրուս դպրոցական պատանիներ։

Բայց այս հսկայ ցոյցերուն մէջ երբեք բարկութեան աղաղակ մը չլսուեցաւ Ռուսերուն դէմ, երբեք գինովութեան դէպք մը չպատահեցաւ, եւ զարմանալի է որ սաքէ ծախող խանութները, որոնք մեր գինետուներուն համազոր են, գրեթէ բոլորովին լուռ էին եւ ամայի։ Մէկ գինովութեան դէպք միայն պատահեցաւ, ա՛յն ալ եւրոպական թաղին մէջ, եւ խմողը Եւրոպացի էր։

Այսպէս տօնեցին Ճարօնցիք Լիաօեանկի անկումը։ Ասկէց աղէ՞կ պիտի ընեն երբ վերջապէս Բորթ Արթուր իյնայ։ Անկարելի կը թուի, սակայն ա՛յս տարօրինակ ժողովուրդը, ա՛յնքան բարբարոս, բայց ա՛յնքան ալ քաղաքակիրթ, անակնկալներով լեցուն է։

. Զէմուլփոյի առջեւ Ռուսաց իրենց ձեռքով օդը հանած Վարեակ ռուս յածանաւին մէկ դրօշը կը տեսնուի այժմ Բարիզի «Բըթի Բարիզիէն»ի խմբագրատան մէջ։ Էօժէն Սալոն անուն Պըլժիացի նաւաստի մը բերած է, եւ կը պատմէ թէ այն ատեն, Բասքալ նաւին մէկ մակոյկովը երբ նաւազները ազատելու գործողութեան կ'օգնէր, ազատուող Ռուսերէն Բրիլէպսքի անուն նաւաստի մը հետ խլած առած էր զայն ծովին վրայ ծփացող կայմի մը վրայէն։ Բրիլէպսքի ուզած էր Զարին մատուցանել այդ դրօշը, բայց մեռած էր եւ Սալոն ինք առանձին Ֆրանսա դարձած էր բուժման արձակուրդով։ Գանձի մը պէս պահած էր այդ սպիտակ եւ կապոյտ գունաւոր դրօշը եւ չէր համարձակած ռուս դեսպանատան յանձնել զայն։ Արձակուրդին լրանալէն առաջ, որ այժմ լմնցած է, ամէնէն աւելի կարդացուած թերթի մը խմբագրատունը երթալով, համառօտ պատմեց դէպքը, եւ «պահով ձեռքի» մը յանձնելով դրօշը, ինչպէս ինք կ'ըսէ, դուրս ելաւ։ «Բըթի Բարիզիէն» ռուս դեսպանատան պիտի յանձնէ այս դրօշը։

. Զօր. Քուրոբաթքին որոշեց յատուկ զօրախումբ մը կազմել Քունկուզներուն դէմ, որոնք իրենց աւազակային կռիւներով կը նեղեն Ռուսերը, ինչպէս կ'ընէին Թրանսվալի պատերազմին մէջ Պօէրները Անգլիացիներուն։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՐՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԹՕՔԻՕ, Հոկտ. 10.—Ռիւթեր հաւաստի աղբիւրէ կ'իմանայ թէ Ճարօնցիք վերջերս Բորթ Արթուրի վրայ յարձակեցան ծովէն եւ ցամաքի կողմէ։ Բերդաքաղաքին եւ նաւահանգստին վրայ կեդրոնացուցին բուռն եւ լաւ ուղղուած կրակ մը եւ յաջողեցան խրեցնել երեք ռուսական մարտանաւեր, որոնց անունները ու ձեւերը դեռ յայտնի չեն։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ռիւթեր Զօր. Օքուի բանակէտէն կ'իմանայ թէ չինական տեղեկութեանց նայելով, Ռուսերը խրամներ կը շինեն Մուքտէնի հարաւային կողմը, եւ հողապատնէշներ կը կանգնեն, զոր երկաթեայ տախտակներով կ'ամրացնեն թէ՛ Մուքտէնի եւ թէ Թիլինկի մէջ։ Խարպինէ կը հեռագրուի անգլիական լրագրաց թէ Ռուսք ընդհանուր յառաջխաղացութիւն մը սկսած եւ երէկ գրաւեցին երկաթուղիի կայարանը, Եէնթայի մօտ։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ.—Պիրժեվիա Վետոմոսթի թղթակիցը Մուքտէնէ կը հեռագրէ. «Մանչուրիոյ ռազմաբեմին վրայ ընդհ. կացութիւնը բոլորովին փոխուեցաւ։ Ճարօնական բանակին ստուար մասը կը նահանջէ դէպի հարաւ։ Ճարօնցիք կը թողուն ոչ միայն այն դիրքերը զորս Լիաօ-Եանկի ճակատամարտէն ետքը գրաւեցին, այլ եւ այն դիրքերը զորս յառաջագոյն առած էին։ Ճարօնական բանակին ձախ թեւը իբր 50 քիլոմեթր նահանջեց դէպի հարաւ։ Այս յետագնաց շարժումը քանի մը օր առաջ սկսաւ։

ՌԵՎԱԼ.—Զարը եւ Զարուհին աչքէ անցուցին Պալթիկի նաւատորմը եւ յետոյ Բեդերհոֆ(?) դարձան Գահաժառանգ Մեծ-Դուքսին եւ Ալեքսիս Մեծ-Դուքսին հետ։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ.—Պաշտօնաթերթը Մուքտէնէ հեռագիր մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ Զօր. Քուրոբաթքին ամսոյս 9ին իր զօրքերուն ուղղած է օրակարգ մը, որուն մէջ ի վեր կը հանէ մինչեւ ցարդ կատարուած նահանջներուն հարկը։ Ետոյ սապէս կ'ըսէ.—«Ակամայ հրամայեցի նահանջել մինչեւ Մուքտէն, բայց հրամայեցի ա՛յն անխախտ համոզմամբ թէ այդ նահանջը անհրաժեշտ հարկ մըն էր, ի վերջոյ վճռական յաղթութիւնը շահելու համար։ Կայսեր հաստատ կամքը սա՛ է որ թշնամին յաղթուի, եւ այս կամքը ամէն պարագայի մէջ պիտի գործադրուի։ Այժմ բանակը այնքան զօրաւոր է Մանչուրիոյ մէջ որ կրնայ յարձակողականի սկսիլ»։ Ի վերջոյ Զօր. Քուրոբաթքին կը հրաւիրէ բանակը յաղթութեան կարեւորութիւնը ըմբռնելու, մանաւանդ Բորթ Արթուրը ազատելու նպատակաւ։

ՎԻԷՆՆԱ.—Բարիզի լրագիրներէն ոմանք կը ծանուցանեն թէ ռուսական բանակին յառաջխաղացումը, զոր Զօր. Քուրոբաթքին կը ծանուցանէր բանակին ուղղեալ իր օրակարգին մէջ, արդէն սկսած է դէպի Լիաօ-Եանկ։ Ալեքսէեվ փոխարքան Մուքտէն հասած է Զօր. Քուրոբաթքինի ընկերանալու համար։ Մաթէն կը յայտարարէ թէ ռուսական բանակին յառաջխաղացումը Զօր. Քուրոբաթքինի անձնական որոշման արդիւնքը չէ, այլ Զարին որոշ եւ կտրուկ հրամաններուն արդիւնքը, եւ իր էական շարժառիթը աւելի քաղաքական է քան զինուորական։

ՀՌՈՄ.—Բեդերսպուրկէ կը հեռագրուի թէ Մեծ-Պարիսպէն անդին հոկտոս(?) շարժում մը կայ Չինաց ժողովուրդին մէջ։ Կ'ըսուի թէ չինական կառավարութիւնը Շանկայ-Քուան-Դիէնձինի երկաթուղիի վարչութեան կարծիքը իմանալ ուզեր է 40,000 զօրքերու Դիէնձինէ Շանկայ-Քուան փոխադրութեան համար։

ԲԱՐԻԶ.—Ռուսական ընդհ. բանակէտէն Բեդերսպուրկ հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ թնդանօթի բուռն կռիւ մը սկսած է Մուքտէնէ 20 քիլոմեթր հեռու ռուսական բանակին աջ թեւին եւ ճարօնական բանակին միջեւ։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ.—Ռուս հեռագրական Գործակալութիւնը Մուքտէնէ կը ծանուցանէ թէ Զօր. Քուրոբաթքինի բանակը կը շարունակէ իր յարձակողական շարժումը ու յառաջխաղացումը։ Կը հաստատէ թէ Ռուս բանակը գրաւեց Պէնսիհուցէն, երբ ռուս յառաջապահ հեծելագունդերը Ճարօնցիները վռնտեցին իրենց դիրքերէն։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թայմզի Մանչուրիոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Ճարօնցիք պաշտպանողական շարժում մը կ'ընեն, որուն նպատակը կը թուի ըլլալ Մուքտէնի մնացած ռուսական զօրաբանակը պաշարել։ Զօր. Քուրոքիի բանակը կը յառաջանայ Մուքտէնի արեւելեան կողմը, եւ Զօր. Թաւչիմայի բանակն ալ արեւմտեան կողմը։

—Նակազաքիէ կը հեռագրուի թէ Ճարօնցիք մեծ փութաջանութեամբ յառաջ կը վարեն երկու զրահակիր յածանաւերու շինութիւնը՝ Սազեպոյի նաւարանին մէջ։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ.—Զիֆօւէ կը հեռագրուի թէ ռմբակոծութիւնը կը շարունակուի բուռն ուժգնութեամբ, եւ պաշարուողները դէպի դուրս յաճախակի յարձակումներ կ'ընեն։ Բերդաքաղաքին հիւսիսային ճակատը, եւ արեւմտեան ճակատը մասնաւորապէս յարձակում կրեցին Ճարօնցիներէն, բայց առանց արդիւնքի։ Նովոյէ Վրէմիա կը հաստատէ թէ Բորթ Արթուրի ռուսական ուժերն են 20,000 զինուոր եւ 10,000 նաւաստի։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թօքիոյէ կը հեռագրուի թէ Միքատոն պատգամագիր մը ուղղած է պատերազմի վայրը գտնուող իր զօրքերուն, զորս ջերմապէս կը շնորհաւորէ իրենց յաղթութեանց եւ դիւցազնութեան համար։ Կը յարէ թէ հաստատապէս համոզուած է որ իրենց ազգային ոգին անկեղծութեան շնորհիւ Ճարօն վերջնական յաջողութեան պիտի յանգի։

ԲԱՐԻԶ.—Զօր. Քուրոբաթքինի բանակը կը շարունակէ իր յառաջխաղացումը։ Մուքտէնէ անդին կը յառաջանայ դէպի Լիաօ Եանկ, երկաթուղիի գծին երկու կողմէն։

ԼՈՆՏՈՆ.—Շանկայէ կը հեռագրուի թէ կռփամարտիկ շարժում մը օր քան զօր կը տարածուի Չինու հիւսիսային նահանգներուն մէջ։

ԲԱՐԻԶ.—Նիւ Եորքէ կը հեռագրուի թէ Միսուրի երկաթուղիի գծին վրայ երկու կառախումբեր իրարու զարնուած են։ Բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան։

ՎԻԷՆՆԱ.—Թառսիկ եւ Որդի հիւսելանիւթերու վաճառատունը, որ մեծ յարգ կը վայելէր Վիեննայի մէջ, սնանկացաւ։ Բացը 2 միլիոն քուրոն է։ Ընկերներէն մին, Վիքթոր, անձնասպան եղաւ, եւ իր եղբայրը, Օթթօ, անյայտացաւ, իրեն հետ տանելով 1 միլիոն քուրոն։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴ ՀԱՅՐԱՊԵՏ Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Ս. ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ն. Ս. Օծութիւն Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին կողմէ, երէկ Հալէպ Այնթապի առաջնորդ Տ. Կարապետ Ծ. վրդ. Տէր Կարապետեան և Տ. Ներսէս վրդ. Խապաեան, փոխադարձ այցելութեան գացին Բումէլի Հիսար բրօֆէսօռ Ցակոբոս էֆ. Ճէճիզեանի, Պէպէքի գերմանական Որբանոցի տնօրէն Մ. Ռուսլէար և Գաաբրիէլ Մըխիթարեան միսիոնարութեան, որոնք տիրալիր ընդունելութիւն մը ըրին յիշեալ վարդապետներուն։

*** Երէկ Ս. Կաթողիկոսին այցելեց Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը և մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ն. Ս. Օծութեան հետ։

*** Ն. Ս. Օծութեան այցելութիւն տուին երէկ Իւսկիւտար Ս. Խաչի քարոզիչ Տ. Մկրտիչ Արք. Վեհապետեան ընկերակցութեամբ Թաղ. Խորհրդոյ Բ. Ատենապետ Ցարութիւն էֆ. Ալթըբարմագեանի և գանձապետ Մագաքիա էֆ. Նարլեանի, որոնց սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Ն. Ս. Օծութիւն։ Այցելեցին նաեւ Տ. Ներսէս վրդ. Դանիէլեան, Քրիստինէ մայրապետ Փափազեան, Ռէթէոս էֆ. Թագւորեան, Պէյրութի վաճառականներէն Գարսամ էֆ. Պետրոսեան և ուրիշ ծանօթ անձնաւորութիւններ։

*** Ս. Կաթողիկոսին կիրակի օրուան քարոզը գրուատանօք կը յիշատակեն տեղական օտար թերթերը, որոնք ամբողջովին թարգմանած են անոր կարեւոր մասերը, ուր Օսմ. Գահուն հանդէպ Հայ ազգին դարաւոր հաւատարմութիւնը ի վեր կը հանուէր, Վեհ. Սուլթանին համար ջերմագին մաղթանքներով։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 3ին Խասգիւղի քարոզիչ Տ. Տիրայր վրդ. Մարգարեան ընկերակցութեամբ տեղւոյն քահանաներէն Տ. Աբրահամ և Տ. Համբարձում քահանաներու և ի ներկայութեան Վսեմ. Աբիկ էֆէնտի Ունճեանի, Տիգրան էֆէնտի Բարաղամեանի, Գրիգոր էֆէնտի Մելիտոսեանի, Թաղական Խորհրդոյ անդամոց և խուռն բազմութեան մը օրհնեց Ներսէսեան վարժարանի առաջին անկիւնաքարը, Մայր Մատուռի մէջ գրուած մասնաւոր աղօթքով։ Ցետոյ Վսեմ. Աբիկ էֆ. Ունճեան մէկ ոսկի զետեղել տուաւ անկիւնաքարին տակը ըստ հնաւանդ սովորութեան. ուրկէ վերջ խաչհանգիստ կատարուեցաւ։

Աբիկ էֆ. Ունճեան այցելեց Խասգիւղի Գալֆայեան որբանոցը և իր գոհունակութիւնը յայտնեց։ Ցետոյ այցելեց նաեւ Ներսէսեան վրժ.ի աշակերտներուն, որոնք եկեղեցիին մէջ կը գտնուէին։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր, ներկայ էին Տ. Գրիգորիս արք. Ցովհաննէսեան, Տ. Գաբրիէլ եպս. Ճէվահիրճեան և Սեթեան, Սանտալճեան ու Շահպազեան աւագ քահանաները։

1. Տ. Վահրամ արք. Մանկունի, Դաւիթ էֆ. Խոյկոնցի կրօնի ուսման ծրագիրը քննած և արդիւնք տեղեկագրած էր դիտողութիւններով հանդերձ և առաջարկած էր մասնաժողով մը կազմել հետեւեալ անդամներէն որոնք են, Տ. Հմայեակ Արք. եպս., Տ. Սահակ Ա. քհ. Տէր-Սարգիսեան, Տ. Գրիգոր քհ. Ճէպէճեան և Դաւիթ էֆ. Խոյկոնց։ Ժողովը որոշեց կազմել այդ մասնաժողովը ըստ Մանկունի Սրբազան ընդունի անոր նախագահութիւնը։

2. Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը գրով մը կը խնդրէր որ Կէտիկ Փաշայի Տ. Տրդատ և Տ. Պետրոս քհ.ները Մայր եկեղեցի փոխադրուին պաշտօնով։ Ժողովը արժան դատեց հաւանիլ, քանի որ Մայր եկեղեցւոյ քահանայից դասը և Թաղ. Խորհուրդը կը համակերպին։

3. Ժողովը նկատի առնելով Բալաթ թաղ. տեղապահին Բիւզանդիոնի մէջ հրատարակել տուած շրջաբերականը (քեալ կանանց ամուսիններուն համար հինգ տարուան պայմանաժամի մասին, որոշեց դիտել տալ թէ պէտք չէ որ այդ տեսակ հրատարակութիւններ ընէ։

Ժողովը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական խնդիրներով։

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Թէլեան Բարթող, Կիւմիւշկէրտան Տիրան և Գարակէօզեան Եդուարդ էֆէնտիները։

1. Յանձնաժողովին նախորդ նիստին որոշման համաձայն Թէլեան էֆ. Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին կարծիքը խնդրած ըլլալով, Կիլիկիոյ վերաբերեալ մէկ քանի վարժարանական խնդրոց նկատմամբ որոնք յանձնաժողովին օրակարգին մէջ կը գտնուէին՝ հաղորդեց Ն. Ս. Օծութեան տեսութիւնները, և Յանձնաժողովը ըստ ամենայնի համամիտ գտնուելով Ն. Ս. Օծութեան տեսութիւններուն, որոնց ըստ այնմ ի գործ դնել պէտք հղածը։

2. Մէկ քանի Առաջնորդարանաց կողմէ տեղեկագրեր ղրկուած ըլլալով, նպաստի պէտքը կը զգացնէին։ Յանձնաժողովը նկատողութեան առնելով այս գրերը, որոշեց հացագնի համար նպաստ մը ղրկել անոնց։

3. Կարնոյ երկրաշարժի արկածելոց Յանձնաժողովը իրեն յանձնուած տնտեսութիւնները աւարտած և ներկայացուցած էր հաշիւը։ Յանձնաժողովը իր անդամներէն Կիւմիւշկէրտան Տիրան էֆ.ի յանձնեց անոնց քննութիւնը։

4. Նոյնպէս Վարագայ Վանուց և Որբանոցի անցեալ տարւոյ հաշուեցոյցը ղրկուած ըլլալով, անոր քննութիւնը եւս յանձնեց Կիւմիւշկէրտան էֆ.ի։

5. Մշոյ Առաջնորդարանը Ս. Թարգմանչաց հնադարեան վանուց մէկ քանի մասերուն խարխլած վիճակը ծանուցանելով՝ նպաստի գումար մը խնդրած էր՝ անհրաժեշտ նորոգութիւնները կատարելու համար։ Յանձնաժողովը թէպէտեւ պնդեց որ Նպաստից Սնտուկը նորոգութեանց համար նիւթական միջոցներ չունէր այլ եւս, բայց այս նորոգութեանց պէտքը անհրաժեշտ գտնելով, հարկ դատեց բացառաբար խնդրուած գումարին մէկ մասը հոգալ և յանձնարարել Առաջնորդարանին որ այս նորոգութիւնը ի գլուխ հանէ և պահպանէ Սրբոց Թարգմանչաց գերեզմանը։

6. Յանձնաժողովը իր անդամակիցներէն Գարակէօզեան Եդուարդ էֆ.ի յանձնեց Խիզանի Ս. Խաչ վանուց որբանոցի հաշուոց քննութիւնը։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը շրջաբերական կոնդակ մը տուաւ Պիգայի Տ. Ներսէս քհնյ. Մալումեանին, որպէս զի տեղւոյն այրեցուեր եկեղեցիին ի նպաստ հանգանակութիւն կատարէ Ռօտոսթոյի, Կէլիպօլուի և Տարտանէլի մէջ։ Տ. Ներսէս քհնյ. շաբաթ օր կը մեկնի Ռոտոսթօ հանգանակութեան ձեռնարկելու համար։

ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ Էջմէ գիւղի ժողովուրդը եկեղեցիէ և վարժարանէ զուրկ ըլլալով, եկեղեցական արարողութիւնները մասնաւորապէս վարձուած տան մը մէջ տեղի կ'ունենան։ Այս անգամ նամակով մը խնդրած են Պատրիարքարանէ որ եկեղեցիի մը շինութեան հրամանը առնուի։

ՎԱՆԷՆ Պատրիարքարան հասած գրութիւններ, Տ. Սահակ եպս.ի մահը գուժելով հետ, կը խնդրեն որ կարող բանիբուն և անշահախնդիր եկեղեցական մը ղրկուի Վան։

ՍՂԵՐԴԻ Առաջնորդ Տ. Փառէն վրդ. Խաչի տօնէն վերջ Սղերդէն մեկնած է թեմական այցելութեան համար։ Տեղւոյն քահանաներէն ծերունազարդ Տ. Եղիշէ քհնյ. ժողովի պահուն կաթուածահար եղած է։

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ Գաւառ. ընդհ. Ժողովին պակսած անդամներուն, ինչպէս նաեւ Կրօն. և Քաղ. Ժողովներուն ընտրութիւնը հաստատող Պատրիարքական կոնդակները Սեպտ. 5 կիրակի օրը Մայր եկեղեցիին մէջ կարդացուած է հանդիսաւորապէս և յետոյ յատուկ հրաւիրագրերով Առաջնորդարանին մէջ նիստ գումարած են, ուր դիւանի ընտրութիւն կատարած են, որուն արդիւնքն է հետեւեալը։ Կրօն. Ժողով. Տ. Մկրտիչ քհնյ. Գալիճեճեան (ատենապետ) և Տ. Վարդան քհնյ. Տէրտէրեան (ատենադպիր)։ Քաղ. Ժողով. Յովհաննէս Պարոն Վարդեան (ատենապետ), Մինաս Արզումանեան (փոխ-ատենապետ), Խաչիկ Այնէճեան (ատենադպիր) և Աւետիս Վեցիկեան (փոխ-ատենադպիր)։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

11 Հոկտ. 1904

Ֆրանս. 3% Français	97 90
Ռէժի (Tab. Turcs)	386 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	86 45
Երկաթուղի (Lots Turcs)	128 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	588 —
Թրանսվալ (Transvaal)	93 —

Վկայեալ Դեղագործ մը և Ֆրանսագիտացի փորձառու միջաւան մը պաշտօն փոխել կ'ուզէ Պոլսոյ կամ գաւառի մէջ գոհացուցիչ ամսականով։ Դիմել Խմբագրատունս։ 2—1

ՀԱՐՍՆԻՔ

Երկուշաբթի օր ժամը 7ին, Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ վայելուչ շքով կատարուեցաւ ծանօթ թղթավաճառ-տպագրիչ Վահրամ էֆ. Տէր-Ներսէսեանի Օր. Նեկտար Մ. Ալէօթճեանի հետ ամուսնութիւնը կնքահայրութեամբ Միհրան էֆ. Տէր-Ներսէսեանի։

Ամեն. Տ. Մաղաքիա Ս. Պատրիարքը կը նախագահէր իր շուրջն ունենալով Տ. Տ. Մեսրոպ Սուքիասեան, Գրիգորիս Յովհաննէսեան, Մկրտիչ Վեհապետեան և Գաբրիէլ Ճէվահիրճեան Սրբազանները, ամէնքն ալ զգեստաւորուած։ Նոյնպէս Տ. Տ. Ներսէս Դանիէլեան, Բաբգէն Կիւլէսէրեան, Ներսէս Խապայեան, Տիրայր Մարգարեան և Ղեւոնդ Դուրեան վարդապետները։ Կարապետ Սեթեան, Կարապետ Սանտալճեան, Ա. քհ.ները, Ս. Խաչի, Ս. Կարապետի և Գուզկունճուքի բոլոր քահանաները, ինչպէս նաեւ Սկիւտարի դպիրները՝ որոնք ծանրագին շապիկներ հագած, մասնակցեցան երգեցողութեանց։

Ձեռնտուութեան արարողութիւնը կատարեց՝ տանելէ Տ. Կարապետ Ա. քհ. Սանտալճեան։

Ս. Պատրիարք Հայրը, որ փեսին ազգական է, պարագային յարմար գեղեցիկ և իմաստալից քարոզ մը խօսեցաւ, բնաբան առնելով «Ուրախ լինի փեսայ առ հարսին իւրում» խօսքը։ Եկեղեցւոյ բարձր խորհուրդներէն մին է որ կը կատարենք, ըսաւ, յանուն Աստուծոյ։ Նա որ կը ծնանի նա անգիտակ է այդ ուրախութեան, իրեն առաջին ճիչը լանջ է։ Իմաստուն է նա որ անցաւոր կենաց մէջ անոնց երջանկութեան ձեռնամուխ կը լինի։ Ս. բեմախօսը բացատրեց ամուսնութեան խորհուրդը, ուրախութիւնները պարտաւորութիւնները և երջանկութիւնը։ Իմ փափաքս է որ ամուսնութիւնները կատարուին, կանուխ երիտասարդներու ծաղկատի և իրար լըրացնող տարիքին մէջ։ Ս. Պատրիարքը՝ ամուսնական ընկերային կեանքին վրայ՝ իր տեսութիւնները պարզելէ յետոյ, չշտեց նախապետական աւանդութեանց հետեւելու սովորութիւնը և մաղթանքներ ուղղեց նորապսակներուն։

Հանդիսականաց մէջ գտնուէին, Տէր Ներսէսեան ընտանիքին բոլոր անդամները և Ալէաթճեանց ազգականներ,, Տիգրան էֆ. Եսայեան, Օր. Եւգինէ Օրմանեան, Օննիկ էֆ. Կիւլմէզ, Օննիկ էֆ. Ալլահվէրտի, Տէր և Տիկ. Արիս Ֆէշճեան, Տէր և Տիկ. Ներսէս Ալլահվէրտի, Տէր և Տիկ. Պետրոս Կարապետեան, Տէր և Տիկ. Միհրան Ջուխաճեան, Տէր և Տիկին Արմենակ Թէլլալեան, Տէր և Տիկ. Լեւոն Քիւրքճեան, Տէր և Տիկ. Հանէսեան, Տէր և Տիկ. Յովհաննէս Հանէսեան, Մկրտիչ էֆ. Մեզպուրեան, Տիկին և Օրիորդ Սվօզօտայ, Հրանդ էֆ. Էսայեան, Օրիորդ Սաթենիկ և Վարսենիկ Պէլլիկճեան, Հրանդ էֆ. Մըսըրեան, Օննիկ էֆ. Թէլլալեան, Քերովբէ էֆ. Պազիրկեանեան, Քաղաքապետութեան կողմէ Քառօ-Ֆալիտի էֆէնտի, Մաստմ Էօմէր Փաշայ, Տիկ. Գեղէօն Քիւրքճեան, Արշակ էֆ. Քիւրքճեան, Սարգիս էֆ. Պօհճալեան, Համբարձում էֆ. Սիւզմէեան և Օրիորդք Բարուհի և Բերուզ Սիւզմէեան, Տէր և Տիկին Արամ Յովասափեան, Արշաւիր էֆ. Յովասափեան, Տիկին Տօքթ. Շէրպէթեան, Բաղքալ էֆ. Սերովբեան, Տէր և Տիկ. Մարտիրոս Լութֆեան, Երուանդ էֆ. Պէյազեան ևն. ևն.։

Յետ արարողութեան, թէ՛ Ս. Պատրիարքը, թէ՛ եկեղեցական դասը, ինչպէս նաեւ բոլոր հրաւիրեալները բազմաթիւ կառքերով առաջնորդուեցան Թօփանէլիօղլու՝ Ալէաթճեանց բնակարանը, ուր փառաւոր ընդունելութիւններ ու մեծարանքներ եղան։ Բազմաթիւ ծաղկեփունջեր և թանկագին նուէրներ, շնորհաւորական հեռագիրներ եւ քարտեր ղրկուած էին նորապսակներուն։ Սկիւտարի կառավարիչ՝ Վսեմ. Համտի պէյ, երկուշաբթի գիշեր՝ Ալէաթճեանց բնակարանը այցելելով, յատկապէս շնորհաւորած է հարսանեկան հանդէսը, և գիշերային խրախճանութեանց ներկայ գտնուելու պատիւը ըրած է, ի յարգանս Վսեմ. Տիգրան էֆ. Տէր-Ներսէսեանի, որ յատկապէս գացած հրաւիրած էր նորին Վսեմութիւնը։

Մանզումէ իր շնորհաւորութիւնները կ'ուղղէ նորապսակ ամոլին եւ իրենց պարագաներուն։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՀԱՐՍՆԻՔ

Երկուշաբթի ցորեկ ժամը 9ին երկսեռ խուռն հրաւիրեալներու ներկայութեանը տեղի ունեցաւ Բերայի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ պսակադրութեան հանդէսը Լեւոն էֆ. Թասլագճեանի Օր. Հայկանոյշ Խուպէսէրեանի հետ, կնքահայրութեամբ Յովհաննէս էֆ. Թահթապրունեանի։ Արարողութիւններէն ետքը հրաւիրեալները առաջնորդուեցան Թասլագճեանց բնակարանը ուր պատրաստուած կերպով պատուասիրուեցան։

×

ԿՆՈՒՆՔ

Կիրակի առաւօտ Գուզկունճուքի եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ մկրտութիւնը Գրիգոր էֆ. Գիշնրապահեանի նորածին աղջկան, որ կոչուեցաւ ՏԵՆՋԱԼԻ, ՏԻՐՈՒՀԻ, կնքահայրն էր Երուանդ էֆ. Մալխաս։

ՄԱՐԻԱՄ, դուստր Հիւանդանոցի պաշտօնեայ Յովակիմ էֆ.ի։ Կնքահայրութեամբ Բարթող էֆ. Հիւնքեարպէյէնտեանի, Մայր եկեղեցւոյ մէջ։

ԽԱՉԱՏՈՒՐ. որդի տիքինճի Վարդան աղայի։ Կնքահայրութեամբ Բագարատ Յակոբեանի, նոյն եկեղեցին։

ԵՂԻԱ, որդի բաստըրմաճի Յակոբ աղայի։ Կնքահայրութեամբ Պետրոս աղա Ապաքեանի, նոյն եկեղեցին։

×

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Երուանդ էֆ. Հիսարլեանի ընդ Օր. Թագուհի Սուքիասեանի նշանախօսութիւնը երէկ կատարուեցաւ Սկիւտարի մէջ, երկու կողմէ պարագաներու ներկայութեամբ։

ՍՏԱՑԱՆՔ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՌՁԵՒՆ ՁԵՒ ՈՒ ԿԱՐ

ՏՂԱ

Բարեփոխուած ու ճոխացած չափական դրութեամբ

Ա. ՀԱՑՈՐ, ՊԱՑԵՐԱԶԱՐԴ

Ծանօթ ձեւագէտ Մելգոն Գալէնտէր էֆ.ի այս նոր հրատարակութիւնը Նշան Կ. Պէրպէրեան և Որդի տպարանէն լոյս տեսած է խիստ գեղակերտ ու մաքուր տպագրութեամբ։ Գիրքը բազմաթիւ պատկերներով ու տախտակներով ճոխացած է և կը սովրեցնէ ձեւագիտութիւնը իր ամբողջ մասերով։ Այսօր ամէն ընտանիք կ'զգայ պէտքը կար ու ձեւի. որուն վրայ ծանրանալ աւելորդ է։ Միմիայն 30 դրշ. վճարելով կարելի է ստանալ այս ձեւագիտութեան նոր ու գործնական գիրքը, որուն շնորհիւ ամէնէն բթամիտն իսկ կարճ ժամանակուան մէջ և ինքնօգնութեամբ կրնայ սովրիլ ձեւագիտութիւնը և իր իսկ ձեռքով պատրաստել իր հագուստները ամէնէն պարզէն ամէնէն ճոխը։ Կը ծախուի ամէն գրավաճառի քով։ Կեդրոնատեղին է Մեծ Նոր Խան, վերի յարկ թիւ 16։

ՌԵՍՄԻ

ԹԵՎՃԻՀԱԹ

Խարիճիյէ Նէզարէթը ճէլիլէսի Թէրճէմէ օտասը սէր խալիֆասը վէ Մէքթէպը ֆինունը Հարպիյէի Շահանէ իլմը ախլէաք մուալիմի աթուֆ. Մազհար պէյ էֆէնտի հազրէթլէրինէ Թէրֆիէն րիւթպէի Պալա թէվճիհ պույրուլմուշտըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ. — Երէկ գրեցինք Պաղտատի երկաթուղիին % 4 ով 54 միլիոնի օսմ. փոխառութեան Ա. Սէրիին հրապարակ ելլելը։ Բաց ի Օսմ. Պանքայէն, ստորագրութիւններ բացուած են նաեւ Պլէյխրօտը և այլ դրամատուններու, ի մէջ այլոց Տէօյչէ Պանքի և Բրուսիական Պանքի կողմէ։ Ինչպէս գրեցինք, Գոնեա—Էրէյլի գիծին բացումը պիտի կատարուի Հոկտ. 13ին, Վեհ. Սուլթանին Ծննդեան Տարեդարձին օրը։ Երկաթուղիի թուալլուն իւթեղէնները և գործիքները իրենց տեղը հասան։ Կառախումբերուն պաշտօնեաները պիտի ղրկուին Անատոլուի երկաթուղիին կողմէ։ Բարիզի թերթերը կը գրեն թէ Տէօյչէ Պանքի տնօրէն Մ. Կուինների այս պահուս հոն կը գտնուի, գլխաւորաբար Պաղտատի երկաթուղիին խնդրով զբաղելու համար։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆ Մր. Լէյշման Մեծ Կղզիի օդափոխութենէն իջնալուն պէս, մտադիր է արձակուրդով մեկնիլ Ամերիկա։

ՊՈԼԻՍ-ՔԷՕՍԹԷՆՃԷ ԸՆԴԾՈՎԵԱՆ. — Պոլիս-Քէօսթէնճէ ընդծովեայ հեռագրաթելին շինութեան կայս. իրատէն շնորհուած ըլլալով, այդ առթիւ պայմանագիրը ստորագրուեցաւ Բ. Դրան մէջ, Ընդծովեայ Պարաններու Գերման Ընկերութեան ներկայացուցիչին՝ Պարոն Նորտէնֆլախթի հետ։ Պարանը Քօլօնէը պիտի մեկնի, ուր կը գտնուի Ընկերութեան կեդրոնը։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ. — Պուլկար աւազակախումբ մը մտաւ անցեալ շաբթու Սելանիկի Թօփճի գիւղը և Արկիրի անուն տեղացին սպաննեց որ դրամ տայ։ Բայց մարդը մերժելով, չարագործները դաշունեցին զայն։ Յետոյ վիրաւորեցին նաեւ անոր կինը, որ զոռում գոչումով փախաւ։ Զինուորներ ղրկուեցան աւազակներուն դէմ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ այսօր Վասիֆքէն Բերա կը փոխադրուի։

ՃԻՏՏԷ—ՄԷՔՔԷ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ. — Սթանտարտ Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Կայս. Իրատէ մը հրամայեց Հիճազի երկաթուղիին մէկ մասնաճիւղը շինել Մէքքէէն մինչեւ Ճիտտէ։

ՅՈՅՆ-ՄԵԼՔԻԹ կաթոլիկներու Պատրիարք Տ. Քիրիլլոս առջի օր Կայս. Պալատ երթալով երախտագիտութիւն մատոյց իր հաստատութենէն 4 տղաք ձրիաբար Սուլթանիէ վարժարան ընդունուելուն և աւրիշ Կայս. շնորհներու առթիւ և հրաժեշտ խնդրեց։ Տ. Քիրիլլոս իրիկունը մեկնեցաւ իտալական շոգենաւով Հռոմ։ Պատրիարքին կ'ընկերանան Համայի և Հոմսի մետրապոլիտները Աղեքսանդրիոյ Դահիրէի Պատր. Փոխանորդները և իր մասնաւոր քարտուղարը։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ԹԵՐԹԸ. — Ֆրանսերէն թերթ մը կ'ըսէ թէ հաւանաբար Տkfus Էժիբբիէն է, որ 1798 Սեպտ. 22ին հրապարակ ելած է։ Անկէ ետք ելաւ Քուրիէ տ'Էժիբբը, որուն առաջին թիւը 1798 Սեպտ. 26 թուականը կը կրէ։ Առաջին տպագրիչը Վալէնցիայի գրավաճառի մը որդին Մարք Օրէլն է, զոր Պօնաբարդ ճանչցած էր երբ հրետազօրաց տեղակալ էր ան։ Մարք Անթուան Օրէլ ընկերացաւ անոր Եգիպտոս և Գահիրէի մէջ հաստատուեցաւ իբր տպագրիչ։ Իր տպարանէն ելաւ Տէֆաsը։ Զօրավարը զայն այնքան գեղ տպագրուած գտաւ որ գնել տուաւ Գահիրէի մէջ Մարսէլի տպարանը որ շարունակեց երկու թերթերուն հրատարակութիւնը։

ԾԱՂԿԱԽՏ. — Առողջապահական Խորհուրդը նկատելով որ Պոլսոյ զանազան թաղերուն մէջ ամիսէ մը ի վեր տիրող ծաղկախտէն 50է աւելի մահեր պատահած են, անհրաժեշտ դատեց գործադրել պատուաստի նոր կանոնագիրը։

ԹԱՆԹԱՎԻԶԱՏԷ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ. — Յունարէն և ֆրանսերէն լրագիրներէն առնելով գրած էինք թէ Թանթավիզատէ Խալիտ պէյի մեծ վաճառատունը 177,000 ոսկիի բացով դադրեցուցած էր իր վճարումները և թէ Օսմ. Պանքան հաշուեյարդարութեան մը ձեռնարկած է։ Թուրքերէն թերթերը կ'ըսեն թէ սնանկութեան լուրը սխալ է։ Իրաւ է թէ Թանթավիզատէ հրապարակի վրայ շուրջ 80,000 ոսկիի մուրհակ ունի, բայց միւս կողմէ ագարակի, շոգենաւի, գործարանի և այս կարգի անշարժ կալուածներու 300,000 ոսկիի հարստութիւն մը ունի, ինչպէս նաեւ 250,000 ոսկի չափ ալ առնելիք մը հրապարակին վրայ։ Այս վիճակով վաճառատուն մը ինչպէ՞ս կը սնանկանայ։ Ամէն վաճառատուն իր տագնապալի շրջանը կ'ունենայ և Թանթավիզատէ ատեն պէս տան մը կողմէ մէկ քանի վճարումներու չորս օր յետաձգուիլը, տագնապ մը չի նշանակեր, կ'ըսեն։ Նոյն վաճառատունը սկսած է արդէն իր վճարումներուն, գրականապէս ապացուցանելով իր դրամական հաստատակայութիւնը։

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ. — Հանր. Պարտքի Վարչական Խորհուրդին նախագահ հրամանատար Պէրժէ անցեալ շաբթու Պրուսա գնաց և կիր. օր նախագահեց Պրուսայի շերամաբուծական վարժարանէն շրջանաւարտներու վկայականաց բաշխման կուսակալ Րէշիտ պէյի հետ։ Հրամանատար Պէրժէ ճառ մը խօսեցաւ Օսմ. այս ճարտարարուեստին կատարած առաջդիմութեան վրայ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ ՀՐԴԵՀՆԵՐ. — Իզմիրի թերթերը հետեւեալ հրդեհները կը նշանակեն. —

Զորեքշաբթի իրիկուն, Մեծ Վէզիր խանի մէջ, պակեղինաց մթերանոց մը մասամբ այրեցաւ։

Ուրբաթ գիշեր, Թէրասա փողոցին մէջ Բեթթաքոյի մեծ տունը, ուր հաստատուած էր տօքթ. Էլլիասի դարմանատունը, այրեցաւ իր կահ կարասիներով։ Յարակից տուն մը մեծապէս վնասուեցաւ։ Վնասները 4000 ոսկի կը գնահատուին, ամէնքն ալ ապահովագրուած։ Պատի մը փլուզումէն 4 ջրանկիրներ ծանրապէս վիրաւորուելով հիւանդանոց փոխադրուեցան։

Սէօքէի մէջ երկու սափրիչի խանութներ այրեցան, որոնք չէին ապահովագրուած. նաեւ մեծ տուն մը, դարձեալ չապահովագրուած, Պայընտըրի մէջ։

Պայընտըրի կայարանին մօտ ձիթենիններու դաշտ մը ամբողջովին քանդուեցաւ։ Յանցաւորը, անխոհեմ գիւղացի մը, որ անհետացած է, կը փնտռուի ոստիկանութենէն.

ԵՐԿՈՒ ՊԱՐՏԻԶՊԱՆՆԵՐԸ. — Սոսկալի ոճիր մը. — Երկու պուլկարներ Վասիլ և Ֆօթի, Էսկի Ալի փաշայի կողմը բանջարանոց մը կը բանեցնէին։ Կ'երեւի թէ գործերնին յաջող էր, քանի որ դրամ կ'աւելցնէին։ Բայց որովհետեւ ոչ մէկուն վրայ վստահութիւն ունէին, դրամները իբր անձեռնմխելի վայր մը կը թաղէին պարտէզին մէկ անկիւնը։ Այսպէս կ'երթան միջոց մը։ Անցած շաբաթ սակայն դրամի պէտք կ'ունենան. երկուքն ալ կ'երթան թաղման վայրը և մեծ կ'ըլլայ ապշութիւննին երբ տասնոց մը անգամ չեն գտներ հոն։ Կասկածը կ'սկսի, և գողութիւնը իրարու վրայ ձգելով կը քննաին մէկ մէկու հետ։ Մինչ այս մինչ այն, առջի օր երբ ըստ սովորութեան բողկ կը կայէին, պարտէզ կուգայ Տավուտ փաշայի մէկ բանջարանոցի վարձակալը Բեթրօ որ վէճի կ'սկսի Ֆօթիի հետ, որպէս թէ այս վերջինը Բեթրօյի կնոջը պատիւին դպեր է։ Վէճը կուիւի կը փոխուի և Բեդրօ իր հակառակորդին կ'ըսէ «հիմա քեզի կ'սպաննեմ»։ Ասոր վրայ, Վասիլ որ արդէն կատղած էր ընկերոջը դէմ դրամական կորուստեան առթիւ, կը բռնէ Ֆօթիի թեւերը, մինչ Բէթրօ դանակովը կը կարէ անոր վիզը, գլուխը մարմինէն զատելու չափ։ Խեղճ պարտիզպանին մահը վայրկենական կ'ըլլայ։

Այս խժդութ սպանութենէն ետք Բէթրօ դաշոյնը նետելով կը փախչի, մինչ Վասիլ անտարբեր կը փակուի իր հիւղակը։ Մարդասպանը սակայն, որուն վրայ ցնորք եկած էր, շիտակ Ոստիկանութեան Դուռը կ'երթայ։ Հոն վրայի արիւնները կը տեսնեն, և երբ կը հարցնեն, ապուշ ակնարկներ ձգելով չորս դին, կը պատասխանէ. «Վասիլի հետ Ֆօթին մեռցուցինք, եկայ որ լուր տամ»։ Ոստիկանութիւնը անմիջապէս փութալով կը ձերբակալէ Վասիլն ալ, որ սակայն կ'ուրանայ իր մեղսակցութիւնը։

ՃԱՐՏԱՐ ԴԱՐՄԱՆ ՄԸ

Իբր յաջող և ճարտար ատամնաբոյժ՝ լսած էի Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեանի անունը, որուն դիմեցի, Պահճէ Գաբու «Սթամպուլ» ճաշարանին վրայ, երկու շաբաթ առաջ դարմանելու համար ակռայի հիւանդութիւն մը, որ երկար ատենէ կը չարչարէր զիս, և որ կը յամառէր չբժշկուիլ, հակառակ կարգ մը ատամնաբուժներու դարմանումին։ Իբր երախտագիտութեան պարտք՝ պէտք կը տեսնեմ ծանուցանել որ, երկու շաբաթուան մէջ, անօրինակ յաջողութեամբ մը բժշկեց ակռաներուս այդ հիւանդութիւնը՝ որ կերակուր ուտելը դժուար կը դարձնէր։

Մ. ՍԱԱԹՃԵԱՆ

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 11 Հոկտ.— Զօր. Սթէօսէլ կը հեռագրէ թէ, ամսոյս 6ին յարձակում մը ըրած է ամրութիւններէն դուրս, և յառաջագոյն թշնամիէն գրաւուած մէկ քանի դիրքերը դարձեալ ետ առած է, ետ մղելով զանոնք։

ԼՈՆՏՈՆ.— Նիւ-Եորքէ կը հեռագրեն թէ, վերջին լուրերուն նայելով Ասֆօլտ Բօրթ Արթուրէ փախչիլ փորձած է Շանկհայ երթալու համար, բայց սաստկալի կերպով վնասուած է Ճափոնցիներէն և իր փորձը ի դերեւ ելած է։

—Թօքիոյէ կը տեղեկացնեն թէ ճափոնական նաւատորմիղը ամբողջական յարձակում մը ըրած է Բօրթ Արթուրի ռուսական նաւատորմին դէմ և Ռուսական երեք մարտանաւեր ընկղմած է։

ԲԱՐԻԶ.— Վաշինկթոնէն կը տեղեկացնեն թէ, Մասաչիւսէթի նաւարանը կը փութացնէ հինգ ընդծովեայներ՝ որոնց յանձնարարող Տէրութիւնը գաղտնի կը պահուի։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

28/11 Հոկտեմբեր 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	93.07
Ամէնէն բարձր գինը	93.14 1/2
» վար գինը	93.04

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ Ֆր.	125.50
Երէկուան բարձր գինը	125.87
» վար »	125.37
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիբսիէն Ա	283.—
» » » Բ	267.
Թարաֆ	516.
Պանք Նաս. Կրէտ.	424.—
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	6.05
Ռէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	385.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Բ.	11.85
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.18

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԵՊՔ ՄԸ

ՔԱՐԻՒՂԸ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

Գ. ԷՖ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ «ՌԸՎԻՒ ՏԷ ՏԷՕ ՄՈՆՏ»Ի ՄԷՋ

Տնտեսական գործերով հետաքրքրուողներու համար այս ամսուան նշանակալից իրողութիւններէն մին էր կայս. Կառավարութեան կողմէ երկու գերման մասնագէտներու Պաղտատ ղրկուիլը, տեղւոյն նաւթի հանքերը քննելու համար։ Ուրիշ անգամներ ալ փորձուած ու հաստատուած է արդէն որ այդ գաւառը ու շրջակայ վայրերը ընտիր տեսակէ քարիւղ, վառելանիւթ ու ճարտարային կարգ մը նախանիւթեր պարունակող մեծ տարածութեամբ նաւթի հանքեր կան։ Աւելորդ է ըսել որ այդ հանքերու չահագործումէն երկրին համար առեւտրական ու ճարտարային ի՛նչ բարիքներ պիտի ծնին։ Ամէն գործի մարդ փոքր ինչ մտածելով կրնայ գտնել զանոնք։ Բայց որո՞ւ մաքէն կ'անցնէր արդեօք որ այդ հանքերը չահագործելու ձեռնարկի մը համար կատարուած լուրջ քննութեան մը լուրն իսկ այժմէն խոր տպաւորութիւն մը պիտի ընէ քարիւղ արտադրող հրապարակներուն վրայ։

Ռուս թերթը կը գրէ թէ «Եփրատ ու Տիգրիս գետերու ափանց մօտ 60,000 քառ. քիլոմէթր տեղ նաւթային հող կայ։ Եթէ անոնք չահագործուին, ու արտադրուած քարիւղը երկաթուղիի միջոցաւ ուղղակի Միջերկրականի ծովեզրը փոխադրուի, — և արդէն կարելի է յիշեալ գետերու միջոցաւ առանց ո և է դժուարութեան Պարսից ծոցը փոխադրել —, երկրին տնտեսական զարգացման շատ նպաստաւոր պիտի ըլլայ ու կը վախցուի թէ Պաքուի նաւթային ճարտարութեանց վրայ գէշ հակազդեցութիւն մը պիտի ընէ»։

Դեռ մեր նաւթի հանքերու մասին նոր քննութեան մը արդիւնքը չյայտնուած կամ տեղեկագիր մը չհրատարակուած՝ կրնանք վստահ ըլլալ թէ անոնց արտադրութեամբ երկրին մէջ սպառած քարիւղը մասամբ կամ ամբողջովին պիտի հայթայթենք։ Բաց աստի, պիտի ստանանք վառելանիւթ, պենզին և ասոնց նման կարգ մը նիւթեր, որոնք քարիւղէն ոչ նուազ թանկագին ու կարեւոր են տեղական ճարտարարուեստին համար։ Սակայն ներելի՞ է յուսալ թէ մեր հանքերու արտադրութիւնք օտար քարիւղի հրապարակներու վրայ հակազդեցութիւն մը ընելու չափ կարեւորութիւն մը ունենան։ Փորձենք քննել այդ կէտը։

Ռուսական քարիւղին վրայ, տարիներ առաջ, Ռըվիւ տէ տէօ Մոնտի մէջ Պր. Գ. Կիւլպէնկեանի ըրած խիստ չահեկան ու ընդարձակ մէկ ուսումնասիրութիւնը ու ապա պարբերաբար հրատարակուած վիճակագրութիւնները ամփոփելով, կը տեղեկանանք անոնցմէ թէ ռուսական քարիւղը արտադրող նաւթի հանքերը Կովկասի մէջ Ապշերոնեան թերակղզիին վրայ 2000 քառ. քիլոմէթր տարածութիւն մը միայն ունին և անոր ալ դեռ կէսը չահագործուած է։ Այդ համեմատաբար փոքր ծաւալով տեղւոյն վրայ հետզհետէ բացուած են 750 նաւթի հորեր ու 100ի չափ զտարան, ուրկէ կ'արտադրի ամբողջ աշխարհի քարիւղին գրեթէ կէսը՝ 80 միլիոն տակառ (մէկ տակառը 150 քիլօ է)։ Այդ հորերը բանալու համար իրենց խորութեան համեմատ, որ 60 մէթրէն մինչեւ 350 մէթր կ'ըլլայ, իւրաքանչիւրին 3-4000 ոսկի ծախք եղած է։ Հոն տարին 1200 թոնոէ մինչեւ 27,000 թոնօ նաւթ արտադրող հորեր կան, և նաւթին պարունակութիւն է 65/69 % մազութ (վառելանիւթ). 27% քարիւղ, 3% կազոլին, 1% պէնզին։ Այս թուանշաններուն յենլով մենք ալ կրնանք մեր նաւթային հանքերուն արտադրութեանց վրայ հաւանական ենթադրութիւններ ու մօտաւոր հաշիւներ մը ընել։

Թուրքիոյ մէջ տարին 500,000 Օսմ. ոսկի արժէքով՝ 50 միլիոն քիլօկրամ քարիւղ կ'սպառի, զոր արտադրելու համար չուրջ 200,000 թոնօ նաւթ պէտք է։ Համարենք թէ Պաղտատի նաւթի հորերը պիտի կրնան միջին հաշւով տարին 10,000 թոնօ նաւթ արտադրել, ըսել է քսան հոր, զորս բանալու համար 60-80,000 ոսկի ծախսել հարկ է ու երկու երեք զտարան միայն պիտի բաւեն արտադրել երկրին տարեկան ամբողջ սպառումի բաւական 500,000 ոսկւոյ արժէքով քարիւղը։ Եւ երբ մտածենք թէ նշանակութիւն անգամ չունի չահագործել քսան հոր 60,000 քառ. քիլօմէթր տարածութեամբ ընդարձակ նաւթային հողի մը վրայ, ուր շատ դիւրաւ կարելի է անոր քանի մը պատիկը չահագործել, կը հասկցուի ուրեմն թէ մեր նաւթի հանքերէն՝ մեր սպառած քարիւղի արտադրութիւնը ապահովելէ յետոյ, հետզհետէ պիտի կրնանք շատ աւելի մեծ քանակութեամբ քարիւղ արտադրել, և մանաւանդ, շնորհիւ երկրին աշխարհագրական բացառիկ դիրքին, մրցիլ օտար արտադրութեանց հետ որով Պաղտատի նաւթի հանքերը չահագործելու ձեռնարկի մը նկատմամբ՝ միւս նաւթային երկիրներուն մէջ այժմէն յայտնուած վախը բոլորովին անտեղի չէ։

Մեր նաւթի հանքերուն չահագործումը երկրին համար հարստութեան անսպառ աղբիւր մը պիտի ըլլայ եթէ ի հաշիւ առնենք քարիւղէն զատ անոնցմէ արտադրուելիք պենզինը ու վառելանիւթը (կուպր), մանաւա՛նդ եթէ մեր ճարտարագործք անոնցմէ օգտուելու չափ զարգացած ըլլան։ Մեր նաւթերէն առնուելիք պենզինը ճարտարութեանց մէջ խիստ գործածական կարեւոր նիւթ մըն է։ Մայրաքաղաքն է քիմիական շատ մը բաղադրութեանց։ Անով կը պատրաստուին արհեստական ներկերը, անոյշ հոտերը, դեղագործական արտադրութիւններ։ Պենզինով կը մաքրուին իւղոտ նիւթեր՝ բուրդը, ևն. վերջապէս գրեթէ կարելի է ճաս մի առ մի թուել ամէն ինչ որ պենզինով կ'ըլլայ ճարտարարուեստի մէջ։ Նաւթի արտադրած առատ քանակութեամբ վառելանիւթը, որ հանքածուխէն շատ աւելի զօրաւոր ու բաղդատաբար շատ աւելի խնայողական է, երկրին ճարտարութեանց համար նպաստաւոր պիտի ըլլայ։ Այդ ազատ նիւթը որ հանքերու ամէնէն թանկագինն է, երկրին ճարտարութեանց բուն սնունդը պիտի ըլլայ և թերեւս անոր շնորհիւ պիտի կառուցուին չոգեշարժ մեքենաներու մեծ գործարաններ։ Վերջապէս խիստ մօտաւոր ապագայի մը մէջ բախտը պիտի ունենանք մեր կարեւոր գաւառներէն միոյն մէջ տեղի ունենալիք տնտեսական այն օգտաշատ երեւոյթները տեսնելու։

ՎԱՀՐԱՄ

ՊԱՐԶ ԽՕՍՔԵՐ

Սիրելի Հրանդ,

Ըսինք թէ հարստութիւնը պէտք է փոխանցելի ըլլայ։ Բայց նաեւ սահմանաւոր ըլլալու է։ Օրինակի համար օդը, որ կը շրջապատէ մեզ, հարստութիւն մը չէ, քանի որ բերաննիս բանալով կրնանք մեզի պէտք եղածին չափ ներշնչել։ Իրաւ է թէ օգտակար է, —վասն զի մեր կեանքը կը պահպանէ—, բայց սովորաբար բան մը չենք վճարեր անոր գործածութեան համար, որովհետեւ անսահման քանակութեամբ կայ,—որով հարստութիւն մը չէ։ Սակայն հանքի մը մէջ օդին քանակութիւնը սահմանաւոր կ'ըլլայ և այն ատեն հարստութեան մէկ մասը կը նկատուի, որովհետեւ քիչ մը թարմ օդը մեծ արժէք ունի հոն։ Ինչ որ հարստութեան մէկ մասը կը կազմէ, պէտք է նաև օգտակար ըլլայ, այսինքն բանի մը ծառայէ և հաճելի կամ բաղձալի ըլլայ ո՛ եւ է եղանակով։ Կառքը, որուն շնորհիւ պտոյտ մը կը վայելենք, ուղղակի օգտակար է, իսկ հացագործին աւըլը, որով մեր հացը կը բերուի, անուղղակի կերպով օգտակար է, կամ թէ աղօրիքը, զոր մեր բերանը կը տանինք, ուղղակի օգտակարութիւն ունի, իսկ պտտաուաքը՝ անուղղակի։ Միայն թէ օգտակարութիւնը իրակա՛ն պէտք է ըլլայ։ Բուրդը, բամբակը, երկաթը ևն. օգտակար են, բայց ոչ ամէն պարագայի մէջ։ Երկաթի հանքեր կան զորոնք կարելի չէ չահագործել, կամ վայրի ոչխարներ կան որոնց բուրդը չենք կրնար վայելել։ Ուրեմն այդ երկաթը կամ բուրդը իրական օգտակարութիւն մը չունին։ Ամփոփելով մեր ըսածները, այժմ ճշտիւ գիտենք թէ հարստութիւն կը կոչուին այն բաները որոնք օգտակար, փոխանցելի և սահմանաւոր են։

ՍԻՄԷՈՆ ՏԷՐՈՒՆԻ

«ԳՈՐԾԻ ԴԱՐԸ»

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌՈՒՏՈՒՐԻ ՄԷՋ

ՇԱՐԺՈՒՆ ԷՋԵՐ
ԵՒ ՄԱՐԴՈՒ ՈՐՍՈՐԴՆԵՐ

ԱՌՈՒՏՈՒՐԻ ԲԺԻՇԿ

Առեւտրական հաշուակալութիւնն ալ կատարելագործուած է Ամերիկայի մէջ, աւելի ապահով, աւելի արագ և աւելի գործնական վիճակի մը վերածուելով։ Շարժուն էջերով տոմարներ կը յաջորդեն կազմուած տոմարներուն։ Վաճառատան հետ տակաւին առեւտրական յարաբերութիւն ունեցող յաճախորդներուն վերաբերեալ էջերը միայն կը պահուին, իսկ միւս էջերը դասակարգուելով մէկդի կը դրուին։ Գլխաւոր սկզբունքը մըն է ընդօրինակութիւններու ջնջումը, վասն զի ամէն ընդօրինակութիւն 1° սխալներու հաւանականութիւններ կ'ստեղծէ և 2° բաղդատուելու, ճշգրտուելու պէտք կ'ունենայ։ Անհաւասարի հետաքրքրական դրութիւն մը որ կը գործածուի փոխանակագրերու առաքման։ Կանխաւ տպուած երկու թերթեր կը պարունակեն առաջինը՝ փոխանակագրին Ֆօրմիւլը և առաքման ցուցակը (պօրտըրօ), և երկրորդը՝ պահուելիք փոխանակագրին նախագիծը և ծանուցման Ֆորմիւլը։ Արդ, այս Ֆորմիւլներուն տպեալ օրինակները իրարու վրայ դրըուած են այն կերպով որ անոնցմէ միայն պարապ մասերը լեցուած ատեն, տակի թերթին վրայ ալ ընդօրինակութիւնը կը կատարուի, երկու թերթերուն միջեւ դրուած հաղորդիչ թուղթի մը շնորհիւ։ Յաճախ ճարտար գիտակներ զօրս Ամերիկացիք կրնան հակնալ կիրառել։ «Մենք մարդու որսորդներ ենք» (We are Men Hunters!) կը պոռան Ամերիկացիները։ «Ձեր անձնաւորութիւնը, կ'ըսէ ամերիկեան առեւտրական անանուն ընկերութեան մը յայտագիրը, չահարաժին կը բերէ ձեզ։ Եթէ չի բերեր, եկէք մեր առեւտրական գործին մէջ աշխատեցէք որպէսզի աւելնայ ձեր կարողութիւնը և հետեւապէս ձեր արժէքը»։

*** Թերեւս այս իրողութիւնները անհաւատալի երեւան և նոյն իսկ ծաղրելի, բայց ճշմարտութիւնը սա է որ առեւտրական կազմակերպութեան վերաբերեալ խնդիրներ մասնագէտներու ուշադրութեան առարկայ եղած են և կազմակերպութեան ոգիին եղած կոչումները ամերիկեան ժողովուրդին հաւանութեան յայտարար նշաններն են։ Բացէք Եւրոպական տնտեսական կամ արհեստական ո՛ և է հանդէս և ըսէք թէ կրնա՞ք գտնել հոն յօդուածներ որոնք կարենան բաղդատուիլ ամերիկեան հանդէսի մը, Ինճինիրինկ Մեկկազինի մէկ թիւին սա բովանդակութեան հետ.—

1.—Աշխարհի մեծագոյն գործարաններուն (Արմսդրոնկ, Քարնէկի, Քրուբ) վարչական մէթոտները։

2.— Աշխատութիւնը՝ իմաստուն կերպով կազմակերպուած։

3.—Արտադրութիւնը և անոր ազդեցութիւնը գործաւորին վրայ։

4.—Հաշուետուութիւնը՝ գործարաններու վարչութեան մէջ։

5.—Շոգեշարժ մեքենան՝ արդի արտադրութեան տնտեսական երեւոյթին հետ բաղդատուած։

6.— Ակնարկ մը՝ ձուլարաններու արդի կազմակերպութեան վրայ։

7.—Հանքերու չահագործման մէթոտներն և սկզբունքները։

8.—Արժէգինին հաշիւը և անոր մեծ կարեւորութիւնը։

9.—Մասնագիտութեան առեւտրական և մեքենական սահմանները։

10.—Ելեկտրականութեան կիրարկումները՝ մեքենական շինութեանց գործարաններու մէջ։

11.—Կարգապահութիւն և հակակշիռ պաշտօնեաներու։

12.—Դրօշմի գաղափարին ոյժն և տկարութիւնը։

Ըսէք թէ Եւրոպայի մէջ կա՞յ բաժնեթուղթով կազմուած առեւտրական ընկերութիւն մը որուն նպատակն ըլլայ պատասխանել կազմակերպութեան լաւագոյն մէթոտներու յարաճուն պէտքին և նուազ ջանքով շատ արդիւնք ստանալու դիւրին միջոցներուն։ Ըսէք թէ Եւրոպայի մէջ կա՞յ առուտուրի բժիշկ (Business Doctor) անունով ճանչցուած պաշտօն մը, որուն գործն է առեւտրական մեծ ձեռնարկութիւնները քննել, տիակնօզիք ընել և պատշաճ դարմանը յանձնարարել։ Վերջերս այս առեւտրական բժիշկներէն մին Ամերիկայէն Լոնտոն եկած ըլլալով, Մեկկէզին օվ Քօմըրս յօդուած մը նուիրած էր այդ պաշտօնին մանրամասնութիւնները բացատրող, որուն ամփոփումը կը վերապահենք մեր յառաջիկայ թիւին։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՍԴԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻՆ ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ

Փոխանակագրին փոխարժէքը կը բաղկանայ ընդունողին պրկուած մաս մը հնչուն դրամէն կամ ապրանքէն և կամ ընդունող անձին վրայ եղած պահանջքէն և ընդունողին կողմէ քաշողին տրուած վարկէն։

Այս փոխարժէքը պէտք է քաշողը հայթայթէ, սակայն ուրիշի մը հրամանին կամ անոր հաշուոյն համար քաշուած ատեն պէտք է այս վերջինը պատրաստէ և զրկէ ընդունող անձին հակառակ պարագային փոխարժէքի հատուցման պատասխանատու կը նկատուի։ Եթէ այս պարագան, այսինքն երրորդ անձի մը հաշուոյն համար քաշուած ըլլալը փոխանակագրին մէջ յիշուած է և քաշողը ուղղակի կերպով իր անուան յառաջացնելով քաշէ, այն ատեն հրաման տուողը (որու հաշուոյն համար որ քաշուած է) միայն ապրանքին համար քաշողին հանդէպ պատասխանատու ըլլալով, ընդունողին կամ կրողին և փոխանցողներուն դէմ զերծ կը մնայ պատասխանատուութենէ, որով փոխարժէքը՝ ընդունող անձին չղրկուելուն պատճառաւ՝ այս վերջինները եթէ դատ վարել ուզեն՝ հրաման տուողին չեն կրնար դիմել։ Անպատճառ քաշող անձին դէմ պէտք է դատավարեն։ Սակայն ամէն պարագային եթէ հրաման տուողին դիմել ուզեն, քաշողէն փոխանորդագիր առնելով, փոխանորդաբար կրնան դատավարել յիշեալ անձին դէմ։

Փոխանակագրին փոխարժէքը ընդունող անձին քով պատրաստ գտնուած ըլլալու համար, քաշուած օրը այդ դրամին ղրկուիլը տարապարական չէ։ Պայմանաժամը լրանալիք օրն իսկ ընդունող անձին ձեռքը գտնուիլը բաւական կը համարուի, ինչպէս՝ երկու անձանց միջեւ բնաւ ընթացիկ հաշիւ մը չըլլալով, եթէ մէկը միւսին վրայ տեսօրէն երեսուն օր պայմանաժամաւ հարիւր ոսկւոյ փոխգիր մը քաշէ, և պայմանաժամէն օր մը առաջ այս գումարը ընդունող անձին ղրկէ, փոխարժէքը հայթայթած կ'ըլլայ։ Նոյնպէս պայմանաժամէն օր մը առաջ քաշող անձը ընդունողին մաս մը ապրանք ծախելով փոխարէնը եթէ չընդունի, նորէն փոխարժէքը հայթայթած կ'ըլլայ։ Նոյնպէս պայմանաժամէն օր մը առաջ եթէ քաշող անձը ընդունողին «ինծի հարիւր ոսկինոց փոխանակագիր մը կրնա՞ք քաշել»ը յայտնող վարկագիր մը (lettre de crédit) ղրկէ, այս պարագային եւս փոխարժէքը հայթայթած կ'ըլլայ։ Եթէ փոխարժէքը պարտքէ բաղկացեալ է, փոխգրէն պայմանաժամը լրացած օրը յիշեալ պարտքին ալ պայմանաժամը լրացած պէտք է ըլլայ։ Օրինակ.— Երեք ամիս պայմանաժամաւ մէկը միւսին վրայ 200 ոսկի առնելիքին փոխարէն յիշեալ անձին վրայ երկու ամիս պայմանաժամաւ 200 ոսկինոց քաշուած փոխանակագիրը այդ անձը եթէ չընդունի ու մերժէ, անկէ ծագած ո և է վնասուց հատուցման պատասխանատու չէ, զի պարտքին և փոխանակագրին պայմանաժամերը իրարմէ տարբեր են։ Իրարու հաւասար եղած ատեն միայն փոխարժէքը հայթայթուած կ'ըլլայ։

Փոխանակագրին պայմանաժամը լրանալուն, և փոխարժէքը ընդունող անձին քով պատրաստ գտնուած ըլլալուն կամ չըլլալուն պատճառաւ ո և է վէճ կամ հակառակութիւն եթէ ծագի, փոխանակագիրը վրան քաշուած անձին կողմէ ընդունուած ըլլայ կամ չըլլայ, ամէն պարագայի մէջ փոխարժէքը, պայմանաժամը լրացած օրը հայթայթուած և պատրաստուած ըլլալը պէտք է քաշողը ապացուցանէ եւ հաստատէ։

Փոխանակագրին պայմանաժամը լրանալուն, փոխարժէքը՝ ընդունող անձին քով չգտնուած ատեն, քաշողը ամէն պարագային պատասխանատու կը նկատուի, որով ընդունողը փոխանակագրին պարունակած գումարը կրող անձին հատուցանելէ վերջ քաշողին կը դիմէ։

Փոխարժէքը չղրկուած ըլլալուն պատճառաւ եթէ ընդունող անձը չհատուցանէ կրող կողմին, այս վերջինը առանց բողոքագրի եւ ուրիշ օրինական ձեւակերպութեանց կրնայ վերստին քաշող անձին դիմել եւ պահանջել։

ՆՇԱՆ ՋԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ
Փաստաբան

ՕՍՄԱՆԵՐԷՆ
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ
ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ
ՅՈՒՆԱՐԷՆ
Թերթերէ քաղուած
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ՇԱՔԱՐ

Թրիեսթ, 1 Հոկտ.— Եկած վերջին անձրեւները բանջարին համար արդիւնաւոր չեղան, որովհետեւ այժմ բանջարը արեգակի ու տաքութեան պէտք ունի այլ եւս։ Բոլոր շաքար արտադրող երկիրներու մէջ բանջարի արմատին ծանրութիւնը գրեթէ միեւնոյնն է։ Ամբողջ անցեալ շաբթու մէջ չահագիտական հրապարակներու վրայ գինները միշտ ամուր մնացին, մանաւանդ Ֆրանսացի չահագէտներուն Գերմանիոյ մէջ ըրած գնումներուն և անգլիական ու հնդկական խնդրանքներուն պատճառաւ։ Մեր հրապարակին գինները բարձր են և ա՛լ աւելի բարձրանալու հակամէտ։ Այս շաբթու 45,000 պարկ ծախսուեցաւ 34¼—34¾ ֆիորինէն։

1902ին այս շաբթուան պատրաստ ապրանքն էր 51,700 կենդինար, 1903ին այս շաբթուան պատրաստ ապրանքն էր 36,500 կենդինար, իսկ այս շաբթուան պատրաստ է 9,700 կենդինար։

ՄՈՐԹ

Կ. Պոլիս, 24 Սեպտ.—Այծի մորթի գինները բարձր են, զոյգը 25—25½ ղրուշ։ Նոր ապրանք գրեթէ չկայ։

Ուլի մորթերու (օղլաք) գինները անփոփոխ են, զոյգը 19—20 ղրուշ (օսմ. ոսկին 100 ղրուշէն)։

Ոչխարի մորթի մեծ խնդրանք կայ հրապարակի վրայ. այսօրուան գինն է 6⅛—6¼ ղրուշ։ Նոր ապրանք խիստ քիչ կու գայ։

Կովու մորթ (Անատոլուի) օխան 8—9 ղրուշ (օսմ. ոսկին 100 ղրուշէն)։ Շատ քիչ ապրանք կու գայ։ Եւրոպայէն կովու մորթ գրեթէ բնաւ չկայ, գիներու անյարմարութեան պատճառաւ, որովհետեւ ուրիշ հրապարակներ բարձր գիներով գնելու պատրաստ են։

ԲԱՄԲԱԿ

Կ. Պոլիս, 25 Սեպտ.— Ամերիկեան կառավարութիւնը շրջաբերական մը հրատարակեց, որով կը ծանուցանէ թէ այս տարուան բամբակի նոր բերքը վերահաշուութեամբ 11½ միլիոն հակ կը հաշուուի։ — Սըլլի առ առաւելն 10 միլիոն հակ գուշակած էր։ — Այս լուրը բամբակի գինին վրայ ազդեց։ Նիւ Եորքի հրապարակին վրայ գինը նախորդ օրուանէն 17—20 սէնթ աւելի կոտրեց ու այս գինով բաւական կարեւոր գործառնութիւններ եղան։ Միեւնոյն իրողութիւնը, նոյն միջոցին, Մանչէսթրի մէջ ալ պատահեցաւ։ Գինը լիպրան $5^{74}/_{100}$էն $5^{62}/_{100}$ի իջաւ, սակայն կը կարծուի թէ գործարաններուն առաջուց մեծագումար հրամանները ու Ամերիկեան բամբակի նոր բերքին 10 միլիոն հակէն աւելի չըլլալուն համոզումը՝ դարձեալ գիներու վրայ փոքր ինչ բարձրացում մը առաջ պիտի բերեն։ Պոլսոյ հրապարակին վրայ, իտալական ու գերմանական բամբակեղէններուն վրայ ժամանակէ մը ի վեր լաւ գործեր կ'ըլլան, բայց մեծ մասամբ արժէքէն պակաս գինով կը ծախուին։

[Հէյլեն Առեւտր. Սենեկի թերթէն]

Թարգմ. ՎԱՀՐԱՄ

ՊԱՐՍԻԿ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՖԷՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ

Հեռ. Արեւելքի պատերազմը ու Պարսկաստանի համաճարակը՝ հիւսիսային Պարսկաստանի առեւտրական հրապարակներուն վրայ շատ գէշ ներգործութիւն մը ըրած են։ Պարսկաստանի գլխաւոր արտադրութեանց՝ չոր պտուղներուն, բրինձին, մորթերուն, բամբակին, քթանին գրեթէ միակ յաճախորդը Ռուսիա է։ Պատերազմին ու համաճարակին պատճառաւ, այդ վաճառքները այժմ միայն իսկ ձեռք հանել մասամբ անհնար եղած է, որու հետեւութիւնն է նաև Պարսկական հրապարակներու վրայ ռուսական ապրանաց սպառումին նուազումը։

* * *

ԿԱՐԵՒՈՐ.—Պարսից կառավարութիւնը կը ջնջատարակէ Վսհ. Շահին մէկ հրամանը թէ կառավարութեան կողմէ Պարսիկ վաճառականներու տրըուած առեւտրական արտօնութեանց պատճառաւ Պարսիկ եւ օտար հպատակներու միջեւ յաճախ ծագած վէճերու առաջքն առնելու համար, արտօնութիւն մը ունեցող կամ ի վերջոյ ստացողներուն արգիլուած է՝ առանց Պարսկական կառավարութեան հրամանին՝ օտար հպատակի մը գրաւ դնել և կամ չահագործելու համար ընկերակցիլ։ Ասկէ առաջ տնվաւեր պիտի նկատուին այն պայմանագրութիւնք որոնք կնքուած են առանց կառավարութեան մասնաւոր թոյլտուութեան։

* * *

Աւստրիոյ ֆէսի գործարաններուն ընկերութեան Վարչական Խորհրդոյ նախորդ շաբթուան նիստին ներկայացուեցաւ անցեալ տարւոյ գործառնութեանց հաշուեկշիռը, եւ որոշուեցաւ յառաջիկայ Հոկտեմբեր 15ին գումարուելիք բաժնետիրաց Ընդհանուր Ժողովին մէջ անցեալ տարուան պէս 9 % չահաբաժին մը տալ բաժնետիրաց և 105,000 քուրոն պահեստի գումար մը նոր հաշուոյն անցընել։ Անցեալ տարուան գումարն էր 56,000 քուրոն։

[Քօնֆեքսիօնիօր Հանտելսպլադ]

Թարգմ. Գերմաներէնէ
ՎԱՀՐԱՄ

ՆՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ

ԱՂԲԻՆ ՀԻՒԹԸ

Երկրագործութիւնը կ'օժտուի նոր պարարտացուցիչով մը (engrais) զոր մշակները պիտի ընդունին իրաւացի խանդավառութեամբ։ Ինչպէս յայտնի է, պարարտացուցիչներու մասին մինչեւ հիմա երկու տեսութիւններ կային։ Մէկը Լիպիկի տեսութիւնն է որ քիմիական պարարտացուցիչներու գործածութեան կը յառաջադրէ և միւսը Սօսիւրի և Պուսէնկօլի տեսութիւնը որ կազմական պարարտացուցիչները միայն կ'ընդունի։ Երկար տարիներու ուսումնասիրութիւններէ և փորձերէ ետքը, Գնդ. Պուղան սա եզրակացութեան եկաւ որ այս երկու տեսութիւններուն բանաւոր իրերախառնումէն առաջ պիտի գայ պարարտացուցիչներու խնդրոյն գոհացուցիչ լուծումը։ Շինեց արհեստական աղբ մը, որ աղտոտ աղբին յատկութիւններն ունի։ Կրինեօնի երկրագործական քիմիագիտութեան ուսուցիչ Մ. Տիւմոն իր աշխատակցութիւնն ընծայեց Մ. Պուղանի և այս գործօն աշխատակցութեան արդիւնքը եղաւ նոր պարարտացուցիչը։ Գործածողի աշխատութիւններէն ետքը, մշակային փորձեր եղան տունկերուն կարծիքն առնելու համար, որ ամէնէն ապահովն ու ամէնէն թանկագինն է։ Այս փորձերը ամէն նախատեսութիւններու գլող անցնող արդիւնքներ տուին և Մ. Տիւմոն հետեւեալ տողերը գրեց այս մասին. «Ես սովորութիւն ունիմ շատ մը տարիներու փորձերէ ետքը միայն կարծիք յայտնել, բայց այս նոր պարարտացուցիչին փորձերն այնքան պերճախօս են որ ամենեւին չեմ վարանիր ընդունիլ այս նոր գիւտին օգտակարութիւնը։ Կրինեօնի երկրագործական կայանին փորձ սահմանուած դաշտը, որ հանքային պարարտացուցիչներէն օգուտ մը չէր տեսներ, լաւագոյն արդիւնքներ տուաւ այս նոր պարարտացուցիչին շնորհիւ, որուն մէկ քիլօկրամին մէջ 15—30 կրամ ազոտ և մօտ 30 կրամ ասիտ ֆօսֆորիք կայ։ Այս նոր գիւտը շուտով պիտի ընդհանրանայ և երկրագործները հաճոյքով պիտի տեսնեն որ իրենց տրամադրութեան տակ դրուած է արգասաւորիչ նիւթ մը, որ մինչեւ հիմա գործածուած պարարտացուցիչներուն այլ եւս պէտք պիտի չմնայ»։ Նոր գիւտին մեծագոյն առաւելութիւններէն մէկը պիտի ըլլայ հողը հարստացնել առանց երբեք անոր զօրութիւնը սպառելու։ Ոչ միայն մարդկ մը պիտի ըլլայ մշակութեան այլ նաեւ հետզհետէ պիտի բարելաւէ հողը։

[Օսմանեան Առեւտրական Սենեկի թերթէն]

ԾՈՎԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ՍԻՆՕՊ ԵՒ ԻՆԷՊՕԼԻ

Սինօպի նաւահանգիստը շատ աղէկ համբաւ մը ունի և նաւերը հոն կատարեալ ապահովութեան մէջ են նոյն իսկ ձմեռը և ամէնէն փոթորկալից օրերուն։ Սինօպի վաճառականութիւնը կը կայանայ Կ. Պոլսոյ հետ իր գործառնութեանց մէջ։ Կ'արտածուին չոր պտուղներ, ծխախոտ, փայտ եւ փոքրաքանակ արմտիք, և կը ներածուին կերպասներ եւ մանր երկաթեղէնք, Սամսոնի եւ շրջակայ գիւղերու մը փոքր գիւղերու սպառումին համար։

Ինէպօլիի վաճառականութիւնը շատ բան կորսնցուցած է իր նախկին կարեւորութենէն եւ սակայն տակաւին կը կատարէ առեւտրական բաւական ոգեւորեալ գործառնութիւններ, այնպէս որ Սամսոնի նաւահանգիստը հանդիպող շոգենաւեր կրնան չահաւոր կերպով երթեւեկել նաեւ այս նաւահանգիստը, որ Քասթէմօնիի բովանդակ նահանգին բնական նաւահանգիստը և գլխաւորաբար դրանզիդի կեդրոնն է։

[Ֆրանս. Առեւտր. Սենեկի թերթէն]

ԲԱՄԲԱԿ

Մանչէսթրէ եկած վերջին հեռագիրէն կը տեսնուի որ բամբակին գինն է 5.62։

ՍԻՄՈՆ ՋԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՃԻՇԴ ՈՒԶԱԾՆԻԴ-ՃԻՇԴ ՓՆՏՐԱԾՆԻԴ
«ԺԱՄԱՆՑ ԿԱՄ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽԱՂԸ»
Զ. Տ. Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ընտանեկան անմեղ զբօսանքներու գեղեցիկ հաւաքածոյ մը.—

Այլ եւս մի՛ ըսէք թէ գիշերները երկարեցան, ձմեռը ի՛նչպէս ժամանակ պիտի անցընենք։ Առէք «Ժամանց» մը և կրնաք ամբողջ ձմեռը զուարճանալ և զուարճացնել ձեր հիւրերը.—

Անհրաժեշտ ամէն մարդու.—Անհրաժեշտ ամէն ընտանիքի։

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով և հեղինակին քով Կ. Պոլիս Պոյալը Հանը։

Գին 5 Դահեկան

Առիթէն օգտուեցէ՛ք

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Յ. ԳԱՅԱՆՃԵԱՆ